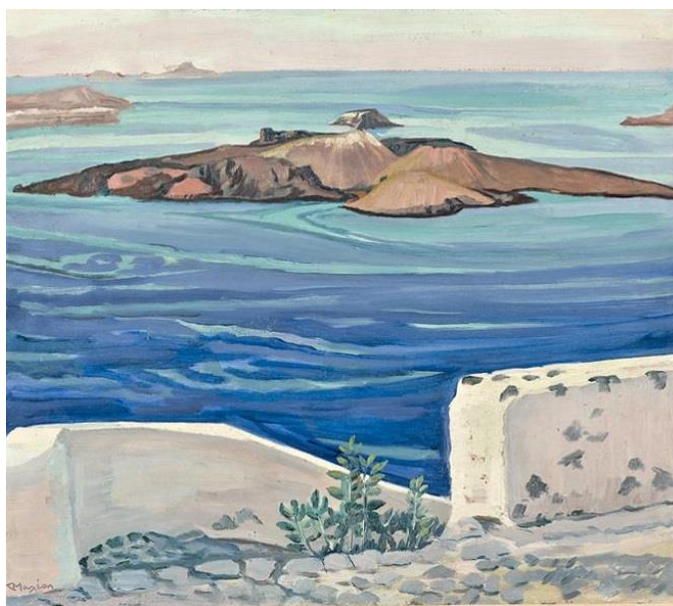

Σχολικό έτος 2018-2019

Λαογραφικά Διηγήματα

Εσπερινό Γυμνάσιο-Λύκειο
Καλύμνου

Έπαινος από τις εκδόσεις Πατάκη
στα πλαίσια πανελλήνιου μαθητικού
διαγωνισμού δημιουργικής γραφής.

Στην συλλογή περιλαμβάνονται τα διηγήματα*:

- 1) *Το κόκκινο ποδήλατο* του Αντώνη Μαγκλή (Α΄ γυμνασίου)- **σελ. 1-6**
- 2) *Ο μικρός κοντραμπαστίζης* του Νικολάου Ζαρούφη (Α΄ γυμνασίου)- **σελ. 7-10**
- 3) *Ένα παιδί λείπει* του Δημήτρη Αμπελά (Α΄ γυμνασίου)- **σελ. 11-14**
- 4) *Η εικόνα* του Σκεύου Νυστάζου (Α΄ γυμνασίου)- **σελ. 15-18**
- 5) *Μια διαφορετική ψαριά* του Παντελή Πιζάνια (Γ΄ γυμνασίου)
- **σελ. 19-21**
- 6) *Το αποξηραμένο λουλούδι* της Χρυσής Γιαμαίου (Γ΄ γυμνασίου)
- **σελ. 22-25**
- 7) *Άστοχη ντουφεκιά* του Θεόδωρου Σφουγγαριστού (Β΄ λυκείου)
- **σελ. 26-29**
- 8) *Το τέρας* της Σεβαστής Πίκου (Β΄ λυκείου)- **σελ. 30-32**
- 9) *Μαγκάλα του Μαχαραγιά* της Ευαγγελίας Λελέκη (Γ΄ λυκείου)
-**σελ. 33-35**

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Φλωριανού Ελένη

*Τα διηγήματα γράφτηκαν κατά το σχολικό έτος 2018-2019 στα πλαίσια του μαθήματος της νεοελληνικής λογοτεχνίας (μελέτη ηθογραφικών και λαογραφικών διηγημάτων) ως ασκήσεις δημιουργικής γραφής. Τα περισσότερα διηγήματα έχουν αυτοβιογραφικό χαρακτήρα και στηρίζονται σε αληθινές ιστορίες-βιώματα των μαθητών.

«ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟ» του Αντώνη Μαγκλή.

Επιτέλους, ήρθε ο Ιούνιος και σε λίγο θα ξεκίναγαν οι διακοπές. Περιπατούσα χαρούμενος με τον αδελφικό μου φίλο, τον Γρηγόρη, και κάναμε σχέδια για το καλοκαίρι. Πιο πολύ κι απ' το καλοκαίρι, ο Γρηγόρης λαχταρούσε τον πατέρα του, που είχε να τον δει κοντά τρία χρόνια. Σε λίγες όμως μέρες θα ερχόταν από την Αυστραλία, γι' αυτό και για τον φίλο μου εκείνο το καλοκαίρι ήταν διπλή χαρά.

Όταν έφτασε ο ξενιτεμένος, τα γέλια και οι χαρούμενες φωνές ακούγονταν σε όλη την γειτονιά. Ήμουν κι εγώ χαρούμενος με την χαρά του φίλου μου κι έτρεξα να καλωσορίσω τον πατέρα του. Εκείνος με αγκάλιασε, με φίλησε, μου είπε πόσο είχα μεγαλώσει, σωστό αντράκι έγινα, και μου έδωσε μέσα από την βαλίτσα του ένα κουτί. Δώρο για μένα. Δύο μεγάλες σοκολάτες και τρία κουτιά με καραμέλες από την Αυστραλία. Φύλαξα τον θησαυρό μου κάτω από το κρεβάτι και θα τον έδειχνα στους φίλους μου κερνώντας τους κάθε φορά μία μόνο καραμέλα. Δεν ήθελα να αδειάσουν γρήγορα τα κουτιά και να τελειώσει αυτή η γλύκα. Όταν όμως είδα το δώρο που πήρε ο Γρηγόρης από τον πατέρα του, γρήγορα ξέχασα τον δικό μου θησαυρό.

Ήταν ένα πανέμορφο, κόκκινο ποδήλατο με αστραφτερό τιμόνι, που από πάνω του κρέμονταν δύο πολύχρωμες, μακριές φούντες και στον σκελετό του έγραφε με μεγάλα, γυαλιστερά γράμματα «FORMULA». Η αλήθεια είναι πως ζήλεψα πολύ. Όλη την μέρα στο σχολείο σκεφτόμουν τον Γρηγόρη και το ποδήλατό του. Μα και στο σπίτι, γυρνώντας το μεσημέρι για φαγητό, δεν μπορούσα να μιλήσω για τίποτε άλλο παρά μόνο για το κόκκινο ποδήλατο. Για το πόσο τυχερός ήταν ο Γρηγόρης και για το πώς θα ήθελα κι εγώ ένα τέτοιο ποδήλατο, να καβάλαγα το κόκκινο άλογό μου και, μαζί με τον φίλο μου, να διασχίζαμε όλο το νησί σαν τους ανέμους. Να βγαίνουν τα άλλα παιδιά στις αυλές τους, καθώς θα άκουγαν το μεταλλικό μας κουδούνισμα, και να μας κοιτούν με θαυμασμό και ζήλια. Τα έλεγα όλα αυτά στους γονείς μου κι εκείνοι κοιτιόντουσαν στο τραπέζι αμίλητοι.

«Ρε συ κόρνιο¹, κόμα (δ)εν ήβγες που τ' αβγό σου και θέλεις ποδήλατο;» έσπασε την σιωπή ο πατέρας μου. «Η μάνα σου είναι γκαστρωμένη, έχουμε τόσα έξοδα με το σπάργανο που περιμένουμε κι εσύ ψάλεις αλαζάρους²; (Δ)εν περισσεύει μαϊ³ για τέτοια

¹ Κέρατο

² Λες άλλα αντ' άλλων

³ χρήματα

πράματα!». Τα μάτια μου βούρκωσαν στα λόγια του κι η μάνα με πήρε τρυφερά στην αγκαλιά της και μου 'δωσε ένα φιλί για να με παρηγορήσει. Ο πατέρας πήρε μια βαθιά ανάσα και ξεφυσώντας δυνατά σηκώθηκε από το τραπέζι και βγήκε απ'την κάμαρα. «Γιε μου, ξέρεις γιατί (δ)εν σου το παίρνει ο κύρης σου;» με ρώτησε η μάνα μου χαμηλόφωνα, σχεδόν συνωμοτικά. «Γιατί φοάτε⁴ τα μοτοσακά που κόφτουσι⁵ σαν ντις σφήκες μη μπα και σου βαρίσει⁶ καένας τους». Χωρίς να πω κουβέντα, βγήκα στην αυλή κι έκατσα πάνω στην κουμούλα⁷. Έπρεπε να βρω πάση θυσία χρήματα. Να αγοράσω μοναχός μου το ποδήλατο. Μα πού να βρω τόσα φράγκα, που τα κάλαντα αργούσαν πολύ, και του Χριστού και των Φώτων και του Λαζάρου; Άκουσα βήματα. Το μάτι μου πήρε τον Γύφτο του ταρσανά να περπατά κάτω στον δρόμο. Χωρίς να το σκεφτώ, σαλτάρω ξάφνου μπρος του, σαν τον αναστημένο Λάζαρο, κι εκείνος κατατρόμαξε.

- Μπα, που να'χεις βρόμο⁸, κορνήλιε⁹, ητσάρπισές¹⁰ με! Ίντα που θέλεις; με ρώτησε.
- Μάστορα, α με πάρεις παραγιό στο γύφτικο; τον ρώτησα ανυπόμονα.

Εκείνος χαμογέλασε και μου είπε:

- Βρε συ, εσύ σαι μια ουλιά¹¹ κοπέλι κι η δουλειά μου είναι βαριά, (δ)ε θ'αντέξεις.
- Πάρε με, μάστορι, κι ό,τι μου λέεις (θ)α κάνω, συνέχισα εγώ παρακαλώντας.

Ο Γύφτος το σκέφτηκε λίγο, έξυσε την κεφαλή του και μου λέει:

- Λοιπόν, θα πάεις πρώτα- πρώτα να το πεις στον κύρη και στη μάνα σου κι άμα σε φήνουσι (θ)α ρτεις. Αλλά μετά το σχολειό, εντάξει;
- Εντάξει, του αποκρίθηκα εγώ γεμάτος χαρά κι έτρεξα στο σπίτι.

Τους είπα γεμάτος ενθουσιασμό τα νέα με τον Γύφτο, μα του πατέρα μου δεν του καλάρεσε η ιδέα να πάω μαστορόπουλο στα γύφτικα. «Ίντα που θα κάμω γω με σένα,

---

⁴ φοβάται

⁵ τρέχουνε

⁶ Μη σε χτυπήσει

⁷ πεζούλα

⁸ Πανάθεμά σε

⁹ σατανά

¹⁰ Με φόβισες

¹¹ σταλιά

ίντα που θα κάμω, ε;» έλεγε ξεφυσώντας. Πετάχτηκε στη μέση η μάνα μου. «Μιχάλη, άστονε (ν)α πάει, καλοκαιριάζει, παρά να γυρίζει πο'δω κι από'κει με τίποτις παλιοπαρέες, εκιά θα ξέρουμε πού είναι και τι κάνει και στο κάτω- κάτω ο μαστρο-Νεορδάνης είναι καλός και χριστιανός άνθρωπος..». Τον κατάφερε κι ο κύρης μου συμφώνησε να μ' αφήσει να πάω.

Την άλλη μέρα γύρισα με φούρια από το σχολείο κατευθείαν στο σπίτι. Δεν καθυστέρησα καθόλου στο δρόμο ούτε για να παίξω αλιντές, να κοπανήσω στον αέρα το ξύλο που πεταγόταν, ούτε για να παίξω ψείρες με τους άλλους, στοχεύοντας με το κουβάρι μου τις μικρές λακουβίτσες στο χώμα.

«Καλέ, βάλε μου φαϊ (ν)α φάω μάνι-μάνι, (ν)α πάω στη δουλειά μου, μην αργήσω πρώτη μέρα!» είπα βιαστικά στη μάνα μου μπαίνοντας σπίτι.

Καθώς έτρωγα, εκείνη καθόταν δίπλα μου, μου χάιδεψε το κεφάλι και μου 'πε χαμογελώντας: «ημεγάλωσε το παλληκαράκι μου, ημεγάλωσε..». Τελείωσα βιαστικά το φαγητό, η μάνα με σταύρωσε, μου έδωσε την ευχή της και ξεχύθηκα στον δρόμο. Με ένα κουστουρδί¹² βρέθηκα στην παράγκα του Γύφτου.

- Βρε καλώς τον, έλα να ψάσομε δουλειά, μου είπε. Έλα να βγάλουμε τις παραγγελιές, γιατί θα μας φάσι οι μαστόροι. Ρίξε κάρβουνο στο καμίνι και γύρνα τη μαναβέλα, να ζωντανέψει η φωτζιά, γιατί ηφόσησε.

Ο μάστορας έβαλε μέσα στην φωτιά ένα κομμάτι σίδηρο, σε λίγο το έβγαλε κατακόκκινο, το έβαλε στο αμόνι και μ'ένα βαρύ σφυρί άρχισε να το κοπανά. Μπαμ, μπουμ, μπαμ, μπουμ, σε λίγο να'σου το κοντομίρι¹³ έτοιμο. Ένα σωρό πράματα έφτιαχνε ο μάστορας μέσα στη φωτιά, χρυσά τα χέρια του, κοντομίρια, άγκυρες, αλυσίδες, ζαβέθες¹⁴, μεντεσέδες, κρικέλες. Μετά από καμιά ώρα με φωνάζει και μου λέει:

- Ντονιό, έλα να πάεις καμιά παραγγελιά .
- Πε μου, μάστορη. Πού α πάω;

¹² Με μια δρασκειλιά

¹³ σιδερόβεργα που λειτουργεί ως ασφάλεια στην πόρτα

¹⁴ Σίδερα-βάσεις για ζυγοστάθμιση μηχανών

- Πάρε φταγά¹⁵ τα κοντομίρια και πάνετα στο σφινάρη τον μαραγκό. Κι αφτή την κρικέλα στον Μελέτη τον βοσκό. Άντεστε, μάνι-μάνι, ήφτισα¹⁶!
- Πάω μάστορη, πάω...

Δίνω τα κοντομίρια στον μαραγκό και μου δίνει κείνος ένα δίφραγκο μπαξίσι για τον κόπο μου. Πάω και στον βοσκό και μου δίνει ένα πεντάρικο και δυο κούπες γιαούρτι. Χουβαρδάς¹⁷ ο βοσκός! Παίρνω χαρούμενος τον δρόμο του γυρισμού και δίνω μια κούπα γιαούρτι στον μάστορα. Του λέω για τα μπαξίσια. «Μπράβο, Ντωνιό», μου λέει, και μου χαρίζει με τη σειρά του ένα κατσαρόλι με μια αραμά¹⁸ από πάνω.

- Να, πάρε το (ν)α βάζεις δω μέσα τα μπαξίσια που σου δίνουνσι κι όντα γεμίσει (ν)α το ‘νοίξεις.
- Α, καλά το λέεις, μάστορα, του απαντώ, τσα¹⁹ θα κάμω.
- Λοιπό, για σήμερα καλά είναι. Σκόλα τώρα κι αύριο πάλι εδώ, εντάξει;
- Εντάξει, μάστορα, πάω (ν)α διαβάσω και λι(γ)άκι.

Έτσι πέρναγαν οι μέρες και χαμπάρι δεν πήρα πότε κύλισε η εβδομάδα. Το Σάββατο, όταν τελείωσα κι ήπλυνα τα χέρια μου με το μαρκούτσο²⁰, με φωνάζει ο μάστορας:

- Βρε συ, έλα ταγά²¹.
- Τι ναι θειέ; τον ρωτώ.
- Νοίξε το χέρι σου...

Άπλωσα την χούφτα μου και μου έβαλε μέσα τριακόσια φράγκα. «Ηδούλεψες, κι όψος²² δουλεύει πρέπει να πλερώνεται». Η χαρά μου δεν περιγράφεται. Κρατώντας σφιχτά στην χούφτα μου τα χρήματα, έτρεχα σαν παλαβός και κατέβαινα τα καλντερίμια πηδώντας, σωστό αγριοκάτσικο. Στο δρόμο συνάντησα τον φίλου μου τον Γρηγόρη, που έκοβε βόλτες με το ποδήλατό του. Του έκανα από μακριά ένα νεύμα, δεν ήθελα να καθυστερήσω ούτε λεπτό, βιαζόμουν να δείξω στη μάνα τα πρώτα μου χρήματα. Φτάνοντας έξω από την αυλόπορτα, δεν κρατήθηκα κι άρχισα να φωνάζω:

¹⁵ Αυτά εδώ

¹⁶ Γύρνα πίσω πριν στεγνώσει το σάλιο

¹⁷ γενναιόδωρος

¹⁸ χαραμάδα

¹⁹ έτσι

²⁰ λάστιχο

²¹ εδώ

²² όποιος

- Καλέ μάνα, εεε καλέεεε....

Εκείνη πρόβαλε ανήσυχη από το παραθύρι.

- Τι ναι γιε μου και φωνάζεις τσα;
- Καλέ, δε(ς), ηπλερώθηκα! Το πρώτο μου μαϊ! Το μαϊ που βγαλα με την δουλειά μου!

Το πρόσωπό της φωτίστηκε. Θυμάμαι τη μάνα μου να λαμποκοπά στο παραθύρι κι ένα πλατύ χαμόγελο να σφραγίζει αυτή την εικόνα, που ποτέ δεν θα ξεχάσω. Μια μάνα που λαμποκόπαγε σαν τον ήλιο. «Μπράβο, γιε μου, μπράβο λεβεντάκι μου!» μου είπε. «Κρύψε τα για να πάρεις αυτό που θέλεις». Έτσι κι έγινε.

Και κάπως έτσι, με την δουλειά στο γύφτικο, με τα πήγαινε- έλα τις παραγγελιές και τη μαναβέλα στο καμίνι, πέρασε ο καιρός κι έφτασε ο Σεπτέμβρης. Είχε έρθει η ώρα να ανοίξω το κατσαρόλι με τα μπαξίσια και να κάμω τη σούμα. Καθώς είχα απλώσει όλα τα κέρματα πάνω στο τραπέζι και υπολόγιζα ότι επιτέλους θα μπορούσα να αγοράσω κι εγώ ένα ποδήλατο, χτύπησε η πόρτα. Ήταν ο φίλος μου, ο Γρηγόρης. Μου φάνηκε όμως πολύ βαρύς, σα να κουβάλαγε μέσα του μια μεγάλη σκοτούρα.

- Έλα, ρε φίλε, τι έγινε; Τι έχεις κι είσαι έτσι πουμουτθωμένος²³; τον ρώτησα.
- Ξέρεις, Ντωνιό, μου είπε, (δ)εν ήρτα για καλό.
- Τι έγινε;
- Ήρτα για να σε χαιρετήσω. Φεύγουμε οικογενειακώς για την Αυστραλία και θ'αργήσω πολύ να σε ξαναδώ. Θέλω, πριν φύγω, να σου χαρίσω το ποδήλατό μου, που τόσο σου άρεσε. Για να με θυμάσαι. Το θέλεις;

Τα μάτια μου έτρεχαν ασταμάτητα. Χαρά και λύπη έπνιγαν ταυτόχρονα τα λόγια μου. Αγκάλιασα τον φίλο μου, τον αποχαιρέτησα και του υποσχέθηκα ότι θα ξαναβρεθούμε σύντομα. Δυστυχώς, δεν τον ξαναείδα από τότε. Πάνε τώρα κοντά τριάντα πέντε χρόνια. Θέλω να πιστεύω ότι είναι καλά και ζει, με την δική του οικογένεια πια, ευτυχισμένος κάπου στην Αυστραλία. Από τότε στην αποθήκη μου υπάρχει πάντα μια θέση για το κόκκινο ποδήλατο. Κι ελπίζω πως κάποτε ο Γρηγόρης θα γυρίσει στο νησί και θα τον ευχαριστήσω για κείνο το ανέλπιστο δώρο. Γιατί πάντα θα υπάρχει μέσα

---

²³ Πεσμένος ψυχολογικά

μου μια θέση για τον παιδικό μου φίλο, που μου 'μαθε πως φιλία είναι να μοιράζεσαι αυτό που αγαπάς πιο πολύ. Ένα κόκκινο ποδήλατο.

«Ο πιο μικρός κοντραμπατζής» του Νικόλα Ζαρούφη

Ο Βενιαμίν της οικογένειας ήμουν εγώ, το «αποκούνι²⁴» τους δηλαδή, κι έτσι είχα όλα τα προνόμια. Περισσότερο φαγητό στο πιάτο, κανένα ζαχαρωτό που προοριζόταν μόνο για μένα, περισσότερα χάρδια και παινέματα και καθόλου μαλώματα. «Εσύ να'σαι καλά, βασιλιά μου», μου 'λεγε η μάνα μου κάθε φορά που έκανα καμιά ζημιά ή σκανδαλιά. Μα και πάλι δεν ήμουν ευχαριστημένος, γιατί έβλεπα την ταλαιπωρία που τράβαγε ο πατέρας μου προσπαθώντας να μεγαλώσει εμένα και τα τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια μου. Δούλευε στο λιμάνι ως καβοδέτης, κι απ' ό,τι θυμάμαι δεν είχε ποτέ σταθερή ώρα που ερχότανε ή που έφευγε από το σπίτι. Σε ανύποπτο χρόνο, κάτω από τις πιο αντίξοες καιρικές συνθήκες, εκείνος έπρεπε να είναι στο πόστο του, να δέσει τους κάβους, ώστε να μπορέσει να λιμανιάσει²⁵ το καράβι. Έπειτα, φορτωνόταν σαν το μουλάρι τα δέματα από τον λοστρόμο και τα μοίραζε στα καταστήματα του νησιού, παίρνοντας το ανάλογο φιλοδώρημα για τον κόπο του.

Μια μέρα, ήρθε ο πατέρας στο σπίτι κουτσαίνοντας.

- Ίντα που παθες; τον ρώτησα ανήσυχος.
- Ήπεσε μια μποτίλια του γκαζού πάνω στο πο(δ)άρι μου και πονεί με, Νικολή μου.

Έτρεξα αμέσως κι έφερα μια σκουτέλα²⁶ με χλιαρό νερό κι αρχίνησα να του τρίβω το πόδι του.

- Πονάς, πατέρα; τον ρώταγα.
- Λαφραίνει ο πόνος, γιε μου, με το χεράκι σου.

Ξαφνικά μπαίνει η μάνα μέσα στο δωμάτιο και της πέφτουν τα πιάτα που κρατούσε στα χέρια.

- Αριστοκλή, ίντα που παθες; τον ρώτησε κατατρομαγμένη.

Αφού της περιέγραψε το ατύχημα, εκείνη επέμενε να πάμε γρήγορα στον γιατρό. Μα ο πατέρας μου, ανένδοτος, ούτε που να ακούσει για γιατρούς δεν ήθελε. Οι γιατροί ήταν για τους ετοιμοθάνατους και τους ανήμπορους κι ο πατέρας μου ποτέ δεν αισθάνθηκε έτσι.

- Αγύριστη κεφαλή, γκρίνιαξε η μάνα, σκούντρανος²⁷! Νικολή μου, πιάσε μια πατσαούρα²⁸ και ένα κρομύ(δ)ι και φέρτα.
- Ίντα που τα θέλεις φτα μάνα; την ρώτησα με απορία.
- Κάμε, ρε κουλούκι²⁹, ό,τι σου λέω κι άσε τις ερωτήσεις! απάντησε προστακτικά εκείνη.

²⁴ Το τελευταίο παιδί μιας οικογένειας

²⁵ Αγκυροβολεί στο λιμάνι

²⁶ λεκάνη

²⁷ Πεισματάρης, ισχυρογνώμων

²⁸ πατσαβούρα

²⁹ Μικρός σκύλος

Της έφερα το κρεμμύδι και την πετσέτα κι η μάνα άρχισε να το κοπανά μέχρι που το κανε λιώμα.

- Μ'αυτό ημπλάστρωσα³⁰ το πο(δ)άρι του, θα λεβάρει³¹ τον πόνο που το ματζούκιασμα³², μου εξήγησε, καθώς έβαζε κομπρέσες στομπισμένου κρεμμυδιού στο πρησμένο πόδι.

Ο πατέρας, ευχαριστημένος και από το γιατρικό της μάνας αλλά και από την προθυμία μου να εκτελώ χρέη βοηθού νοσοκόμου, με έπιασε από τους ώμους τρυφερά.

- Βρε, τον Νικολή μου, που μεγάλωσε κι αυτός. Πάει και το ποκούνι μας, σε λίγο θα του γυρεύουμε και νύφη, Βαγγελιώ! είπε γελώντας στην μάνα μου.

Εγώ κοκκίνησα, αλλά μέσα μου ένιωσα αντράκι με αυτή την κουβέντα του πατέρα μου. Πάνω στην ώρα ήρθανε και τα άλλα μου αδέρφια, ο Μανώλης, ο Μικές, ο Γιάννης και η Βίκυ και μαζεύτηκαν ανήσυχοι γύρω από τον πατέρα.

- Ψος³³ θα πάει τώρα στη θέση μου; ρώτησε εκείνος. Κάμετε κουμάντο, πρέπει να γένει η δουλειά, φτη είναι το ψωμί μας. Ψος θα πάει στο πο(δ)άρι μου πόψε να δέσει τους κάβους;

Ακούστηκε μια χορωδία από στόματα να λένε ταυτόχρονα «εγώ, πατέρα!». Η δική μου φωνή σκεπάστηκε από τις πιο αντρικές και μπάσες φωνές των αδελφών μου. Όταν επικράτησε σιωπή, ξανάπα δυνατά: «Εγώ, πατέρα, μην χολιάς³⁴! Ξεκουράσου συ κι εγώ θα την κάμω τη δουλειά». Πρέπει να 'μουν τότε έξι-εφτά χρονών. Ξέσπασαν όλοι σε ένα δυνατό γέλιο κι εγώ κοκκίνησα. Θύμωσα που δεν με παίρναν στα σοβαρά. Πριν λίγο ο πατέρας έλεγε πως μεγάλωσα, πως έγινα αντράκι και πως όπου να' ναι θα μου βρίσκαν νύφη και τώρα με περιγελούσαν;

- Εσύ να κάτσεις ταγά³⁵! μου είπε ο μεγαλύτερος, ο Γιάννης, που ήταν πολύ μπρατσωμένος από την οικοδομή που δούλευε. Δεν ξέρεις από κάβους, λοστρόμους και τέτοια.
- Τράβα εσύ στους κάβους κι εγώ θα μπω να πάρω τα δέματα, επέμενα.

Είχα μουλαρώσει! Δεν υπήρχε περίπτωση να αφήνα αυτή την ευκαιρία να πάει χαμένη. Θα μπορούσα να αποδείξω σε όλους πως μεγάλωσα, πως μπορούσαν να βασίζονται πάνω μου, πως αρκετά με έθρεψαν εφτά χρόνια, τώρα μπορούσα να τους θρέψω κι εγώ. Θα με κοιτούσαν όλοι στο λιμάνι να κουβαλώ τα δέματα και θα λέγαν με καμάρι «Βρε, αυτό δεν είναι το Νικολή τ' Αριστοκλή; Για δε! Σωστό αντράκι έγινε!».

- Θα πάω μαζί με τον Γιάννη, είπα με κοφτό τρόπο που δε σήκωνε αντιρρήσεις.
- Για δε πείσμα το μικρό! κρυφογέλασε ο πατέρας. Εντάξει λοιπόν, πάρ' τον, Γιάννη, μαζί σου για παρέα, πάρ' του και μια τυρόπιτα και κράτα τον στο τρίκυκλο μέχρι με τελέψεις. Κι εσύ, μικρέ, πήγαινε αλλά κάτσε όμορφα, ε;

³⁰ Επιθέτω έμπλαστρο

³¹ Τραβώ αλυσίδα ή παλαμάρι- εδώ: παίρνω, τραβώ

³² Χτύπημα με μώλωπα

³³ ποιος

³⁴ Μην στενοχωριέσαι

³⁵ Εδώ

Όταν ήρθε η ώρα να φύγουμε, κοντά στο ξημέρωμα, πετάχτηκα από το κρεβάτι γεμάτος ανυπομονησία. Είχα πλαγιάσει φορώντας τα ρούχα και τα παπούτσια, μην τύχει και παρακοιμηθώ κι αργήσω πρώτη μέρα στη δουλειά μου.

- Μισό λεπτό, να πάρω κάτι και φύγαμε, φώναξα του αδελφού μου.

Βγήκα από το δωμάτιο κρατώντας ένα κουτί στα χέρια.

- Τι είναι αυτό; με ρώτησε ο πατέρας.
- Τα παιχνίδια μου!
- Ορίστε, θέλει και δουλειά το αντράκι! είπε εκείνος γελώντας κοροϊδευτικά.

Μα εγώ είχα άλλο σχέδιο στο νου μου που δεν του το φανέρωνα.

Φτάσαμε στην προβλήτα την ώρα που το καράβι έμπαινε στην μπούκα του λιμανιού.

- Γιάννη, φώναξα στον αδελφό μου, τώρα θα δουν ποιος είναι ο Νικολής! Δέσε κάβο εσύ κι εγώ ξέρω. Πρόσεχε το βιλιά³⁶ από το πατέλι³⁷ σου! Δέσε και φύγε πριν τενώσει ο κάβος!

Τον βομβάρδιζα ασταμάτητα με συμβουλές, μ' αυτά που άκουγα να λεν οι καβοδέτες μεταξύ τους και φούσκωνα από περηφάνια για τις γνώσεις μου.

- Σκάσε, ρε μπιρμπίλι³⁸, με τρέλανες! Πανάθεμα το μικρό, δασκαλίκι που μου κάνει! μουρμούρισε θυμωμένος ο αδελφός μου.

Τον άφησα την ώρα που έδενε τον κάβο, πήρα το κουτί από το τρίκυκλο κι έτρεξα γρήγορα πάνω στην μπουκαπόρτα. Ο αδελφός μου δεν με είχε δει. Χώθηκα σα σίφουνας στο καράβι και πήγα καρφί στον λοστρόμο.

- Βρε, καλώς το Νικολιό! μου είπε εκείνος χαμογελαστός. Τι κάνεις μόνος εδώ, τέτοια ώρα;
- Θεΐε Μιχάλη, το και το έγινε με τον πατέρα μου. Τώρα δουλεύω εγώ στο πόδι του. Σου φερα τσιγάρα Ντάχελ και 2 μπουκάλια ουίσκι. Τα θες;
- Βρε, άμα με δει κανείς θα χάσω τη δουλειά μου! Πού τα βρήκες; με ρώτησε παίρνοντας το κουτί από τα χέρια μου.
- Θεΐε Μιχάλη, τα ουίσκια έχουν 500 δραχμές και τα τσιγάρα 250. Σύνολο... 750 δραχμές, έτσι δεν είναι;

Χωρίς άλλες ερωτήσεις, ο λοστρόμος μου έδωσε τα χρήματα, κοιτώντας γύρω του με αγωνία, μήπως μας έβλεπε κανείς. Μου έδωσε και δυο πήλινα γιαούρτια πεσκέσι.

- Πανάθεμα τον μικρό! Πάρ' τα και μην το ξανακάνεις!

Γύρισα τρέχοντας στο τρίκυκλο κρατώντας τα γιαούρτια στα χέρια και τα χρήματα στην τσέπη. Ένιωθα πως είχα γυρίσει από τον πόλεμο, νικητής και τροπαιοφόρος. Περίμενα να μου έχουν στρωμένο το δρόμο με ρόδα να πατήσω στο σπίτι. Θα με αγκάλιαζαν όλοι, θα έκλαιγαν από την περηφάνια που τους έφερνα τόσα λεφτά, θα με

³⁶ Το λεπτό σκοινί στην άκρη των κάβων για τον ευκολότερο χειρισμό τους στην πρόσδεση των πλοίων.

³⁷ Το κούτελο

³⁸ Τουρκ. Το αηδόνι- εδώ: ο φλύαρος

επαινούσαν πως έκανα το λαθρεμπόριο χωρίς να με πάρει κανείς χαμπάρι. Είχα από καιρό δει στο υπόγειο τον πατέρα μου να κρύβει τσιγάρα και ποτά, που τα προμήθευε κρυφά στους λοστρόμους, όταν έπιαναν λιμάνι. Ήξερα πως ήταν παράνομο κι επικίνδυνο, ήξερα όμως πως όλοι θαύμαζαν τους κοντραμπατζήδες³⁹ για το θάρρος τους κι αυτό με έκανε να λαχταρώ ακόμα πιο πολύ να βγάλω σε πέρας την επικίνδυνη αποστολή. Θα άφηνε από δω και πέρα ο πατέρας τον Γιάννη να δένει τους κάβους κι εγώ θα γινόμουν ο πιο νέος κοντραμπατζής, σπουδαίος και τρανός, ατρόμητος και σβέλτος, σωστό αερικό, που θα ξέφευγε πάντα μέσα απ' τα χέρια των αρχών! Μα λογάριαζα χωρίς τον ξενοδόχο...

- Βρε, θα με κλείσεις μέσα!! ούρλιαζε ο πατέρας μου, ενώ ταυτόχρονα έλυνε από το παντελόνι τη ζώνη του, που προορίζονταν για τα τρυφερά μου οπίσθια. Μα που να με πάρει ο διάολος, παλιόσκυλε, ψος σου πε να 'νεκατευτείς⁴⁰;
- Ήθελα μόνο να φέρω λεφτά σπίτι, είπα μυξοκλαίγοντας.
- Ρε, τον λούμπουνα⁴¹, θα με βάλει σε μπελά με το λιμεναρχείο!
- Μα μου'πες πως έγινα αντράκι, συνέχισα κλαίγοντας.

Ο πατέρας μου μαλάκωσε ξαφνικά. Έβαλε πάλι πίσω τη ζώνη στο παντελόνι του. Άναψε τσιγάρο, έκατσε κοντά μου και μου είπε:

- «Κοντραμπατζήδικη ζωή, γεμάτη με μεράκια, μα σα θα μπεις στη φυλακή, σου γίνονται φαρμάκια!». Αιντε, Νικολή μου, να μην το ξανακάνεις και να μην ονειρεύεσαι μια τέτοια ζωή. Είσαι πια σωστό παλληκάρι, δεν έχεις ανάγκη να σαπίσεις μια μέρα στη φυλακή. Θα βγάλεις συ πιο πολλά λεφτά από μένα, μα θα τα βγάλεις με την προκοπή σου, χωρίς να κρύβεσαι συνέχεια από τους πολιτσίμάνους.
- Σ' αγαπώ, μπαμπά. Δεν θέλω να σε στενοχωρώ.
- Κι εγώ σ' αγαπώ, Νικολή. Είσαι το αποκούνη μου. Μα μην το ξανακάνεις!

Έτσι, τερμάτισε άδοξα η καριέρα μου σαν κοντραμπατζής. Ένα μόνο παράνομο φορτίο πρόλαβα να παραδώσω όλο κι όλο στον λοστρόμο. Όμως, από την μέρα εκείνη, θαρρώ πως όλοι μέσα στο σπίτι με κοιτούσαν πια με μεγαλύτερο σεβασμό, σα να 'βλεπαν μπροστά τους έναν ακέραιο άντρα. Είχα κερδίσει με το σπαθί μου μια θέση στα αρσενικά του σπιτιού. Από την επόμενη κιόλας μέρα χάρισα τα λιγοστά παιχνίδια μου σε ένα πιο μικρό αγόρι της γειτονιάς. Δεν τα χρειαζόμουν πια. Είχε κανονίσει ο πατέρας μου να δουλεύω στις αργίες και στις διακοπές του σχολείου βοηθός σε έναν μπογιατζή, να του κουβαλώ τις μπογιές και να του πλένω τα πινέλα. Μπορεί να μην είχα βέβαια την δόξα του κοντραμπατζή, έφερνα όμως ένα μικρό μεροκάματο στο σπίτι κι αυτό ήταν για μένα η μεγαλύτερη δόξα.

³⁹ λαθρέμποροι

⁴⁰ Να ανακατευτείς

⁴¹ Το καρούμπαλο, μεταφ. Ο ενοχλητικός

«ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΛΕΙΠΕΙ» του Δημήτρη Αμπελά.

Μικρό το χωριό στο ακριτικό νησάκι. Απομονωμένο από τον άλλο κόσμο, μα τα στενά, πέτρινα σοκάκια γεμίζουν από τις φιγούρες των σαράντα ανθρώπων του, πριν ακόμα χαράξει η αυγή. Όλοι γνωστοί, όλα γνώριμα, ακόμα και τα βήματά τους προκαθορισμένα και αυτά, γνωστά.

Ξημέρωσε για τα καλά. Ο δάσκαλος- η τρίτη από τις τέσσερις εξουσίες του χωριού- για τυπικούς λόγους χτυπάει το κουδούνι. Έξι οι μαθητές διαφορετικής ηλικίας, επτά οι ψυχές με αυτόν μαζί. Το απουσιολόγιο συμπληρώνεται με τα μάτια.

- Πού είναι ο Δημήτρης; ρώτησε αυστηρά ο δάσκαλος.

Τα παιδικά βλέμματα διασταυρώθηκαν με απορία. Σιωπή..

- Τον είδατε μωρέ το πρωί; μαλάκωσε η χροιά της φωνής του, γέμισε αγωνία.

Σιωπή..

- Πάμε να βρούμε τον Δημήτρη, είπε με αυστηρή και αποφασιστική φωνή η τρίτη εξουσία.

Βιβλία και μολύβια έμειναν στο παγωμένο δωμάτιο, που το έλεγαν τάξη στο χωριό. Οι ψυχές έφυγαν.

Στο μονοπάτι που πηγαίνουν για το σπίτι του Δημήτρη κοντοστάθηκαν έξω από το εκκλησάκι της Κοιμήσεως της Παναγιάς.

- Παπά- Ανέστη! Φώναξε ο δάσκαλος.

Με μιας πετάχτηκε έξω στο προαύλιο του ναού ο γέροντας, διακόπτοντας την πρωινή λειτουργία του.

- Πού πάτε ωρέ παιδιά τέτοιαν ώρα; αναρωτήθηκε η δεύτερη εξουσία του χωριού, ο παπάς.
- Είδες τον Δημητράκη, γέροντα;

Και ο τόνος της φωνής του δασκάλου ήταν σαν κάλεσμα που έλεγε «έλα μαζί μας, γέροντα, το παιδί δεν ήρθε στο σχολείο».

Η δεύτερη και η τρίτη εξουσία, μαζί με τις άλλες έξι ψυχές, κατηφόριζαν το μονοπάτι που πήγαινε για το σπίτι του Δημήτρη.

- Μαρία, είπε ο παπάς.
- Ναι, γέροντα, απάντησε χαμηλόφωνα η μικρή.
- Πήγαινε στο καφενείο, που είναι ο πρόεδρος, και πες του να έρθει στο σπίτι του Δημητράκη.

Δεν χρειάστηκε δεύτερη κουβέντα η Μαρία. Χωρίς να αλλάξει το βηματισμό της έστριψε δεξιά, αποσπάστηκε από την ομάδα, μπήκε σε άλλο μονοπάτι, πέτρινο κι αυτό. Αποστολή της ήταν πλέον να ενημερώσει την πρώτη εξουσία του χωριού, τον πρόεδρο.

Έξω από το σπίτι του Δημήτρη τα πάντα ήταν ήσυχα. Μόνο οι κότες στο κοτέτσι θα μπορούσαν να σου τραβήξουν την προσοχή. Μα και αυτές ανενόχλητες συνέχιζαν την κανονικότητα του έργου τους χωρίς να ταραζούνται από την παρουσία της ομάδας.

- Φωτεινή! Φωτεινή!

Φώναξε με βροντερή φωνή ο παπάς, χτυπώντας με δύναμη την πόρτα. Η Φωτεινή, η μητέρα του Δημήτρη, είναι η μόνη που θα μπορούσε να είναι στο σπίτι τέτοια ώρα. Ήξερε ο γέροντας πως ο πατέρας του, ο Θανάσης, ήταν στην μάντρα με τα ζώα τους, περίπου πενήντα λεπτά δρόμος. Αδέλφια ο Δημήτρης δεν είχε. Η μητέρα, αν δεν ήταν στην μάντρα με τον άντρα της, σίγουρα θα ήταν στο σπίτι.

- Φωτεινή! Φωτεινή!... Δεν είναι εδώ, είπε ο παπάς.

Χωρίς δεύτερη σκέψη ο γέροντας σηκώνει την γλάστρα, που βρίσκεται στα αριστερά της πόρτας, παίρνει το κλειδί και ανοίγει την πόρτα. Μόνο οι δυο εξουσίες όρμησαν μέσα, ο δάσκαλος και ο παπάς. Με μιας βρήκαν τον Δημήτρη στο κρεβάτι, κατακόκκινο.

- Δημητράκη! είπαν ταυτόχρονα.

Ο δάσκαλος παίρνει στην αγκαλιά του το παιδί, κρατώντας το σφιχτά πάνω του, και προσπαθεί να κάνει διάγνωση.

- Ψήνεται το παιδί! είπε χαμηλόφωνα στον γέροντα.

Δεν πρόλαβε να τελειώσει τον λόγο του, και η πρώτη εξουσία, ο πρόεδρος, έχει σταθεί δίπλα στον παπά κοιτώντας κατάματα τον δάσκαλο και το παιδί.

- Ψήνεται στον πυρετό! Ξαναλέει ο δάσκαλος.

Ο πρόεδρος, χωρίς να χάσει χρόνο, βγαίνει στην εξώθυρα του σπιτιού.

- Μιχαλάκη, τρέξε στον δόκιμο γρήγορα και πες του να έρθει με τον γιατρό. Ο Δημητράκης ψήνεται στον πυρετό!
- Γιώργη, τρέξε στην μάντρα του κυρ Θανάση και πες τους ότι ο Δημήτρης αρρώστησε.
- Κατερίνα, πήγαινε στην κυρά μαμή και πες της να έρθει γρήγορα!

Τα παιδιά ξεκίνησαν τρέχοντας για τις αποστολές τους. Μόνο η Ελενίτσα, που είναι η πιο μικρή από όλους, έμεινε χωρίς αποστολή. Μα κι εκείνη αδιαμαρτύρητα και σιωπηλά καρτερούσε για την δική της αποστολή.

Ο δόκιμος, η τέταρτη εξουσία, είναι ο έφεδρος αξιωματικός του ελληνικού στρατού. Στο καφενείο του χωριού το τραπέζι που βρίσκεται κάτω από τον μοναδικό πλάτανο του νησιού έχει τέσσερις καρέκλες. Κανένας από τους χωριανούς δεν κάθεται σε αυτό το τραπέζι. Όχι από φόβο. Όχι! Αυτό το τραπέζι όλοι οι χωριανοί το αγαπάνε και νιώθουν χαρά και σιγουριά όταν αυτό γεμίζει. Στην μεγάλη πλευρά του τραπεζιού με πλάτη στον πλάτανο, η δεξιά καρέκλα είναι του προέδρου, η αριστερή του παπά. Στο δεξί κεφάλι του τραπεζιού, δίπλα στον πρόεδρο, κάθεται ο δάσκαλος. Στο αριστερό κεφάλι του τραπεζιού, δίπλα στον παπά, ο δόκιμος. Οι εξουσίες!

Στο σπίτι ο δάσκαλος έδωσε τον Δημήτρη στην αγκαλιά του γέροντα, που τον κρατούσε σφιχτά. Πήρε ένα καθαρό βαμβακερό πανί, το πρώτο που βρήκε μπροστά του, το βούτηξε σε νερό και ξύδι και το άπλωσε στο μέτωπο του Δημήτρη.

Ο δόκιμος με τον νοσοκόμο, έφεδρος στρατιώτης κι αυτός, δεν άργησαν. Ήρθαν στην ώρα τους, με όλο τον σύγχρονο εξοπλισμό τους, το θερμόμετρο, τα αντιπυρετικά φάρμακα, τα πάντα. Όλα τα καλά που μπορούσαν να έχουν διαθέσιμα από τον έξω κόσμο στο μικρό, παραθαλάσσιο χωριό τους. Και η κυρά μαμή ήρθε γρήγορα. Και αυτή με τα καλούδια της, αυτά που το λιγοστό κρυμμένο χώμα, ανάμεσα στους βράχους του νησιού, της έδινε απλόχερα. Θυμάρι για τον πυρετό και τον βήχα, θρύμπη⁴² για τις διάρροιες και τον πονόκοιλο, αλισφακιά για την εφίδρωση και την τόνωση της καρδιάς, ρίζες κάπαρης για αρθριτικά και ρευματισμούς αλλά και για να βοηθήσει την ετοιμόγεννη προκαλώντας συσπάσεις στη μήτρα. Είναι τα ίδια καλούδια

---

⁴² Θρούμπι

που ο τόπος τους έδινε και στη μάνα της και στη γιαγιά της και στην προγιαγιά της. Ο τόπος τους, η άλλη εξουσία.

Όλοι πέρασαν από τον μικρό Δημήτρη, όλοι.

Και ο Δημήτρης γρήγορα θα γίνει καλά. Σίγουρα θα γίνει και πάλι δυνατός, πιο δυνατός από ό,τι ήταν πρώτα. Και η μικρή Ελενίτσα, η πιο μικρή, που περίμενε καρτερικά αποστολή, και εκείνη θα βρει την δική της αποστολή. Και τα βιβλία και τα μολύβια, που έμειναν στην παγωμένη τάξη εκείνη την μέρα, είχαν την δική τους αποστολή. Και το απουσιολόγιο, που γράφτηκε με τα μάτια, και αυτό την δική του. Και το τραπέζι με τις τέσσερις καρέκλες κάτω από τον πλάτανο του καφενείου έχει την δική του αποστολή. Αποστολή με άδεια αίθουσα διδασκαλίας, με τα βιβλία, τα μολύβια και το απουσιολόγιο να γράφουν ιστορία μόνα τους. Από την εκκλησία της Κοιμήσεως, χωρίς παπά, να ψάλλεται η ομορφότερη προσευχή, το κοινοτικό γραφείο χωρίς πρόεδρο, το φυλάκιο του στρατού χωρίς δόκιμο.

Πάνω από όλες τις εξουσίες αυτή την ημέρα είναι ένα παιδί. Το παιδί που λείπει.

Η Άννα Μαύρου ήταν η 12χρονη τελευταία μαθήτριά του Δημοτικού σχολείου Ψερίμου. Το 2009 η Άννα μαζί με τη δασκάλα αλλά πάνω από όλα φίλη της, Χαρά Αγγελάτου, θα σφραγίσουν την πόρτα του σχολείου. Το μήνυμά της τελευταίας δασκάλας, στον πίνακα του Δημοτικού σχολείου συγκινεί: «Τρίτη 16 Ιουνίου 2009. Κάθε μαθητής και κάθε δάσκαλος έχει αφήσει μέσα σε αυτή την αίθουσα ένα κομμάτι από την ψυχή του... Τα κομμάτια αυτά φτιάχνουν μια γλυκιά ιστορία, που ελπίζω να μην ξεχαστεί». (απόσπασμα από άρθρο της Μάχης Χριστοφορίδου με τίτλο «Ψέριμος: η τελευταία μαθήτριά»)

«Η ΕΙΚΟΝΑ» του Σκεύου Νυστάζου

Στο σπίτι επικρατούσε μια περίεργη ησυχία. Καθόμασταν όλοι γύρω από το μαγκάλι και δεν μιλούσε κανείς. Η μάνα στο παραθύρι κοιτούσε έξω το χαντιρίμι⁴³.

- Μαρία, έλα κάθισε, της λέει η παλιά⁴⁴ μου.
- Άσε, μάνα, δυο βράδια τώρα ο ίδιος καιρός. Σκοτάδι και αέρας, σαν να 'ρχεται κάνα κακό...
- Ίντα ξεστομίζεις; Όλοι οι καιροί του θεού είναι!

Φάγαμε τις ελιές και τα παξιμάδια που είχε στρώσει η γιαγιά. Ήπιαμε και καυτό τσάι αμίλητοι. Ο άνεμος έξω λυσομανούσε. Η μάνα κι ο πατέρας καληνύχτισαν κι ανέβηκαν για ύπνο στο ανώι. Μείναμε με την παλιά μου, ξαπλωμένοι στον κράθιο⁴⁵.

- Αγιά⁴⁶, της λέω, 'λήθεια φτος⁴⁷ ο καιρός φέρνει κακό;
- Όχι γιε μου, μα φέρνει μαντάτα. Φήσε⁴⁸ αναμμένο το κερί στο παραθύρι, να βλέπουν οι περαστικοί και να παίρνουν θάρρος ότι υπάρχει κάπου φως.

Λες και το ήξερε! Μετά από λίγο χτυπούσε η πόρτα. «Ποιος είναι;» φώναξε δυνατά ο πατέρας από το ανώι. «Ο Γιωργής, από το πέρα μαράσι, φέρνω προξενιά!» ακούστηκε η φωνή στην πόρτα. Ο πατέρας κατέβηκε βιαστικά και του άνοιξε. Ο Γιωργής στεκόταν απ' έξω, κρατώντας ένα φανάρι στο χέρι.

- Πέρνα μέσα, άνθρωπέ μου, νύχτα είναι αυτή για προξενιά; του είπε ο πατέρας γελώντας.

Ο πατέρας μας έκανε νεύμα να πάμε πάνω, να μην ακούσουμε την κουβέντα. Μα εγώ κρύφτηκα στην πάνω μεριά της σκάλας, για να κρυφακούσω. Οι δυο άντρες έβαλαν στα ποτήρια τους ανάμα και τσούγκρισαν.

- Άκου, Ποθητέ, ξεκίνησε ο προξενητής. Του Γιάννη ο γιος, ο Θέμελης, είδε την Ερήνη σου στον χορό της Παναγιάς και του άρεσε πολύ. Η μάνα του μ' έστειλε να 'ρθω να σε ρωτήσω. Ο γαμπρός έχει πολλά καλά, δεν θέλει προίκα. Μόνο

---

⁴³ καλντερίμι

⁴⁴ Η γιαγιά

⁴⁵ Παραδοσιακός, ξύλινος κρέβατος

⁴⁶ γιαγιά

⁴⁷ αυτός

⁴⁸ άφησε

που οι δουλειές του είναι έξω, στην Οδησσό, κι αν θέλει η Ερήνη, πρέπει να πάει μαζί του.

- Η Ερήνη, πες της μάνας του, έχει πιο πολλά από κείνον, μα εγώ τους ευχαριστώ που μας τίμησαν. Θα ρωτήσω το Ρηνιώ αύριο και θα σας δώσω απόκριση. Πάγαινε τώρα, είναι αργά, μη σε δούνε να βγαίνεις την πόρτα μου τέτοια ώρα..

Αφού έφυγε ο προξενητής, ο πατέρας φώναζε κάτω το Ρηνιώ. Ερήνη, αυτό κι αυτό. Εσύ τι γνώμη έχεις; Πατέρα, εγώ τον είδα τον Θέμελη προχθές στην Παναγιά. Αν μου δίνεις την ευχή σου, εγώ τον θέλω.

Δυο μήνες μετά κατεβαίναμε στο λιμάνι να αποχαιρετήσουμε το Ρηνιώ μας. Έφευγε με τον άντρα της για τη Ρωσία. Η μάνα κι η παλιά μου έχουν πλαντάξει στο κλάμα, ο πατέρας καπνίζει νευρικά τ'να τσιγάρο πίσω από το άλλο και τα μάτια του είναι υγρά. Εγώ κρατώ την φουστάνα της παλιάς μου και σκουπίζω εκεί τα μάτια μου. Αγκαλιές, κλάματα, αναφιλητά, ευχές, υποσχέσεις, όρκοι για αντάμωμα. «Να' ρτείτε γρήγορα!» φωνάζει ο πατέρας, μα το Ρηνιώ έχει ήδη απομακρυνθεί με την λάντζα⁴⁹ και δεν ακούει τα λόγια του. Από στεριά κι από θάλασσα ανεμίζουν λευκά μαντήλια. Μέχρι που έγιναν μικρές, άσπρες κηλίδες που της κατάπιε το γαλάζιο.

Πέρασαν πολλοί μήνες χωρίς να μάθουμε κανένα νέο από την αδελφή μου. Κάποιο βράδυ, καθισμένοι πάλι σιωπηλοί γύρω από το μαγκάλι, ακούγαμε έξω τον αέρα να φυσά με λύσσα. Δεν λέγαμε κουβέντα. Μόνο πού και πού η μάνα κι η παλιά μου σταυροκοπιόντουσαν και τις άκουγα να ψιθυρίζουν «Να'ναι καλά οι ξενιτεμένοι»

- Πάλι φυσά, αγιά, φωνάζω. Πάλι φυσά! Λες να 'ρχονται μαντάτα;
- Κάμε, Παναγιά μου, να'ναι από την Ερήνη, λέει εκείνη.

Την άλλη μέρα, πρωί πρωί, ακούμε τη φωνή του ταχυδρόμου στην αυλή μας «Έχετε γράμμα! Είναι από την Οδησσό!». Τρέξαμε όλοι έξω και η μάνα άρπαξε τον φάκελο κι άρχισε να τον φιλά με ευλάβεια. Μαζεύτηκαν κι άλλες γυναίκες από την γειτονιά και όλοι μαζί κάτσαμε γύρω από το τραπέζι κρατώντας την ανάσα μας, σαν να 'ταν να περάσουν τα Άγια των Αγίων από μπροστά μας. Ένας γείτονας, που ήξερε λίγα γράμματα, άρχισε να διαβάζει το γράμμα της αδελφής μου:

«Εν Οδησσώ την 26^η Δεκεμβρίου 1909. Αγαπητοί μου γονείς, την δεξιά σας χείρα ασπάζομαι...» και συνέχισε με ευχές και να μας λέει για τη ζωή της εκεί, είναι όλα

⁴⁹ Μεγάλη βάρκα για μεταφορά επιβατών σε πλοίο

πανέμορφα, περνάει καλά, χαίρει άκρας υγείας και το ίδιο επιθυμεί και για εμάς, μα της λείπουμε πολύ..

- Εμάς, Ερήνη μου, να δεις πόσο μας λείπεις! φωνάζει ο πατέρας συγκινημένος.

Μετά από αυτό το πρώτο γράμμα ακολούθησαν κι άλλα πολλά, μαζί με δώρα και βυζαντινές εικόνες. Αλλά το Ρηνιώ κόμα να ρθει και η παλιά μου μεγάλωνε και έλεγε πως δεν θα προλάβει να την δει ζωντανή. Περάσανε μήνες, χρόνια. Είχα σχεδόν ξεχάσει το πρόσωπο της αδελφής μου, μόνο που ένιωθα τους ασπασμούς της ακόμα μέσα στα γράμματα.

Γυρνώντας μια μέρα από την δουλειά, βλέπω πολύ κόσμο μαζεμένο στην αυλή του σπιτιού. Η καρδιά μου σφίχτηκε. «Η παλιά μου..» σκέφτηκα. Μα οι φωνές του κόσμου μπερδεύονταν με γέλια. Όρμησα μέσα στο πλήθος. «Καλώς τα δέχθηκες, ήρθε το Ρηνιώ σας!». Δεν πίστευα στα αυτιά και στα μάτια μου. Μπροστά μου έστεκε μια καλοντυμένη γυναίκα, με μαζεμένα τα μαλλιά της σε καλοχτενισμένο κότσο. Ήταν τόσο όμορφη! Αν την έβλεπα στον δρόμο, δεν θα την γνώριζα. Μου ρθε στο μυαλό ένα τραγούδι που της έλεγαν μικρή, όταν χόρευε στο συχώριο της Παναγιάς.

«Όμορφη με τα σωστά του Ποθητού η κόρη

σαν πέρδικα καμαρωτή που κελαηδεί στα όρη»

Η Ειρήνη με τον άντρα της είχαν καταφέρει να ξεφύγουν από την βιαιότητα των συγκρούσεων, μετά την επανάσταση των μπολσεβίκων, και να φτάσουν ασφαλείς πίσω στην πατρίδα. Πολλοί όμως Έλληνες δεν τα είχαν καταφέρει και εγκλωβίστηκαν στην Οδησό από το καθεστώς που επικρατούσε εκεί.

- Κάντε χώρο, κάντε χώρο, έρχεται ο παπάς.
- Ευλογείτε, ακούστηκε μια φωνή μέσα στο πλήθος.

Είχαν καλέσει τον παπά για αγιασμό, η μάνα είχε ήδη ετοιμάσει την κρυστάλλινη λεκάνη με τον βασιλικό. «Δεν τα΄μαθες; Η Ερήνη μας έφερε μαζί της την εικόνα της Παναγιάς. Από θαύμα κατάφεραν μόνο αυτή να σώσουν!» μου εξήγησε ο πατέρας. Στην μέση της αυλής, πάνω στο τραπέζι, στεκόταν σαν βασίλισσα όρθιο το όμορφο εικόνισμα. «Αρί, τι ευωδιά που βγάζει!» σχολίαζαν κάποιες γειτόνισσες κι έκαναν τον σταυρό τους. Μόλις τελείωσε ο αγιασμός, όλοι θέλανε να ακούσουν από τα χείλη της

Ρηνιώς την ιστορία της εικόνας που ευωδίαζε. Καθίσαμε γύρω-γύρω στις πεζούλες κι η αδελφή μου άρχισε να εξιστορεί:

«Μας ειδοποίησαν να πάρουμε μαζί μόνο τα ρούχα της σάρκας μας. Μας πέταξαν έξω στον δρόμο κι αρχίσαμε να προχωράμε όλοι μαζί, μπουλούκια- μπουλούκια προς τα σύνορα. Στο δρόμο δεχόμασταν ύβρεις, απειλές, μας έψαχναν συνέχεια κι έπαιρναν ό,τι πολύτιμο κουβαλούσαμε. Χρήματα, χρυσαφικά, εικόνες. Εγώ είχα μόνο ένα ζευγάρι διαμαντένια σκουλαρίκια, που τα΄χα καλά κρυμμένα σε ένα καλάθι και σκεπασμένα με παξιμάδια. Το κρύο ήταν ανυπόφορο, τα πόδια μας δεν βαστούσαν άλλο. Περνώντας από ένα μισοκαμένο μοναστήρι ψιθύρισα «Θέε μου, σώσε μας!». Και ξάφνου, βλέπω πεσμένο μέσα σε ένα ρυάκι έναν καλόγερο. Ήταν γέρος και χτυπημένος. Έτρεξα να τον βοηθήσω να σηκωθεί, μα εκείνος με δυσκολία ανάσαινε. Με κοίταξε στα μάτια και έβγαλε μέσα από τα ράσα του την εικόνα της Παναγιάς. «Κόρη μου, σώσε την εικόνα, όχι εμένα» μου είπε δίνοντάς μου το εικόνισμα και ξεψύχησε μπροστά στα μάτια μου. Προσκύνησα με δάκρυα τον γέροντα και την Παναγιά και της υποσχέθηκα ότι θα την πάρω μαζί μου. Από εκείνη την στιγμή η εικόνα άρχισε να αναδίδει μια απόκοσμη ευωδιά και έγινε τόσο πανάλαφρη, που δεν κουραζόμουν καθόλου να την κρατώ. Λίγο πριν βγούμε από τα σύνορα μια περίπολος μας σταμάτησε ξανά. Βλέποντας την ομορφιά της εικόνας πήγαν να μου την πάρουν. Εγώ έπεσα στα πόδια τους, τους παρακάλεσα να πάρουν το πολύτιμο ντύμα της, τους είπα και για τα διαμαντένια σκουλαρίκια που βαστούσα. Τους τα έδωσα πρόθυμα κι εκείνοι με αφήσαν να πάρω μαζί μου μόνο την εικόνα. Κι έτσι, την έχω τώρα εδώ με την χάρη Της και με την ευλογία του πεθαμένου γέροντα.»

Όλοι δοξολογούσαμε τον θεό για τον ερχομό της Παναγιάς μας. Μα εγώ, πότερο κι απ΄τον ερχομό της Παναγιάς, τον ευχαριστούσα για τον ερχομό της Ρηνιώς μας. Γιατί ήξερα πως από δω και πέρα, κάθε που θα λυσομανούσε ο άνεμος, θα καθόμασταν γύρω από το μαγκάλι, χωρίς να ανησυχούμε πια για τα μαντάτα που θα φέρει.

«Μια διαφορετική ψαριά» του Παντελή Πιζάνια

Αρχές Ιουνίου. Από πολύ καιρό προγραμματίζαμε με τον καπετάν- Νικόλα ένα πιο μακρινό ταξίδι για ψάρεμα με δίχτυα, μιας και τα μέρη εδώ γύρω είχαν εξαντληθεί από την υπεραλιεία. Λέπι δεν βγάζαμε πια. Έτσι, ετοιμάζαμε τις προμήθειες για να ανοιχτούμε πιο μακριά: πετρέλαιο, νερά, παξιμάδια, κονσέρβες. Εγώ ήμουν ενθουσιασμένος: σε λίγες μέρες θα έκλεινε και το σχολείο κι έτσι θα μπορούσα επιτέλους να σαλπάρω κι εγώ σ' ένα πραγματικό μπάρκο. Ο καπετάν Νικόλας με έπαιρνε βέβαια καμιά φορά κοντά του, να ξεψαρίζω τα δίχτυα, μα πάντα σε κοντινές αποστάσεις. Τώρα όμως μια αληθινή ναυτική περιπέτεια με περίμενε!

Κι έφτασε η μέρα που θα φεύγαμε. Αξημέρωτα κατέβηκα στο λιμάνι γεμάτος ανυπομονησία. «Καλημέρα καπετάν- Νικόλα», τον χαιρέτησα. «Καλημέρα το παι(δ)ί μου. Άντε Παντελή, βάζε πράματα μέσα στο καϊκι (ν)α παένουμε, γιατί πρέπει πριν καλά καλά ξημερώσει να περάσουμε τον κάβο. Ο έρημος βγάζει αέρα πολύ άμα πολυμερώσει καλά», μου είπε βιαστικός ο καπετάν Νικόλας, που είχε φάει τη θάλασσα με το κουτάλι πότε στα σφουγγαράδικα και πότε στα ξιφιάδικα, οργώνοντας όλο το Αιγαίο και σχεδόν όλη τη Μεσόγειο. Το ταξίδι μας θα κρατούσε γύρω στις 3 ώρες, πράγμα λίγο κουραστικό αλλά συνάμα και συναρπαστικό. Ο καιρός δεν θα έλεγα ότι ήταν και κάλμα, είχε λίγο θάλασσα μα εμένα δεν με πείραζε ποτέ.

Μόλις είχα τελειώσει με την ταχτοποίηση των πραγμάτων, όταν άκουσα τη φωνή του καπετάνιου: «Ε! Παντελιώ! Κούεις βρε, το παι(δ)ί μας; Βρε πάνε κάτω στο ράντζο (ν)α χουζουρέψεις λίγο, γιατί μόλις φτάσουμε θα καλάρουμε. Να'σαι ξεκούραστος, κούεις;» Έλα όμως που εγώ αυτό το ζούσα για πρώτη φορά και δεν ήθελα να χάσω ούτε ένα λεπτό από την μαγεία του ήλιου που ξεπρόβαλλε μέσα από τη θάλασσα. Όποιος δεν έχει δει ανατολή από την πλώρη ενός σκάφους, δεν έχει δει το ξεκίνημα της ίδιας της ζωής. Κι όποιος δεν έχει αναμετρηθεί με φουρτούνα, με το σκάφος του να παραδέρνει στα κύματα, δεν έχει δει το πρόσωπο του ίδιου του χάρου. «Άσε με καπετάνιο να σου κάνω παρέα, δεν νυστάζω» τον παρακάλεσα. Εκείνος με άφησε να απολαύσω την ανατολή του ήλιου και σε λίγο με την συζήτηση πέρασε η ώρα και φτάσαμε στον προορισμό μας. Καλάρουμε τα εργαλεία στον βυθό της θάλασσας σε διάφορα σημεία κι εγώ ρουφούσα σαν σφουγγάρι κάθε κίνηση που έκανε ο καπετάνιος. Πλησιάζε απόγευμα. Θα πηγαίναμε να αράξουμε σε έναν μικρό κολπίσκο, αφού το νησί γύρω από το οποίο ρίξαμε τα δίχτυα μας δεν κατοικούνταν παρά μόνο από μερικά αγριοκάτσικα και λίγους φαντάρους. Οι στρατιώτες φρουρούσαν τα νερά μας, προσπαθώντας να απωθούν τούρκους δουλέμπορους, που για μερικά χαρτονομίσματα είχαν μετατρέψει τη θάλασσά μας σε ένα υγρό νεκροταφείο. Βούλιαζαν τους ανθρώπους μαζί με τις ελπίδες τους, στο πέραςμα από ανατολή σε δύση. «Ε, Παντελιώ», μου φώναξε ο καπετάνιος, «τώρα που θα ζυγώσουμε στη στεριά εγώ θα φουντάρω το σίδερο και συ θα πάεις μπροστά να σαλτάρεις έξω για να δέσουμε. (Ν)α προσέξεις μόνο αμη ξεστραμπουνίσεις καένα πο(δ)άρι, γιατί δω (δ)εν έχει γιατρό». «Μην ανησυχείς, καπετάνιο» του λέω εγώ και η καρδιά μου, όσο πλησιάζαμε πιο κοντά, χτυπούσε σαν τρελή, να μην κάνω κανένα λάθος. Ευτυχώς όλα πήγαν καλά κι έδεσα το καϊκι με ασφάλεια στη στεριά. «Ήντα που (ν)α κάνουμε; (Ν)α φάμε μαθέ κάτι πρόχειρο μιας κι είμαστε κουρασμένοι και (ν)α ξαπλώσουμε, γιατί το πρωί θα σηκωθούμε νύχτα. (Ν)α πάρουμε πάνω τα εργαλεία, γιατί (θ)α μας τα φάνε οι φώκιες τα ψάρια» είπε ο καπετάνιος. Έτσι κι έγινε.

«Καληνύχτα καπετάνιο!». «Καληνύχτα, το παι(δ)ί μας!». Σε λίγο ακούγονταν το ροχαλητό του, πότε σιγανά και πότε δυνατά, πράγμα που μ'έκανε να μην μπορώ να κοιμηθώ. Είχα τα μάτια ανοιχτά μες στο σκοτάδι και χάζευα τον έναστρο ουρανό. Ξαφνικά, μέσα στη σιωπή της νύχτας, άκουσα θόρυβο από την άλλη μεριά του νησιού, εκεί που ήταν το φυλάκιο των φαντάρων. Ομιλίες, φωνές, μηχανές από βάρκες, μεγάλη αναστάτωση σαν να είχε γίνει κάτι πολύ σοβαρό. Δεν τόλμησα να ξυπνήσω τον καπετάνιο. Όταν καταλάγιασε ο θόρυβος, το λίκνισμα της βάρκας με έκανε να αισθανθώ ξανά ασφαλής. Έκλεισα κουρασμένος τα μάτια κι αποκοιμήθηκα. Ένιωσα ένα σκούντηγμα και με δυσκολία άνοιξα τα μάτια μου. Δεν είχε ακόμα ξημερώσει. «Σήκω, το παι(δ)ί μου, ηξημερώσει!». Ήταν ο καπετάν- Νικόλας. Πετάχτηκα επάνω, πρόθυμος να ξεκινήσω τη δουλειά. Γυρίσαμε στον τόπο όπου είχαμε ρίξει τα εργαλεία. Δεν είχαμε προλάβει να μαζέψουμε καλά- καλά το καλαδούρι μας και να σου το λιμενικό. Μας πλησίασε. «Καλημέρα παιδιά». «Καλημέρα» τους απάντησε ο καπετάνιος. «Όλα καλά;» ρώτησαν με μια φωνή και οι τέσσερις λιμενικοί τον καπετάν- Νικόλα. «Όλα καλά» απαντά εκείνος. «Να' χεις το νου σου, του λεν οι λιμενικοί, γιατί χθες το βράδυ είχαμε πάλι ναυάγιο με μετανάστες. Ευτυχώς πιάσαμε τον δουλέμπορο και βγάλαμε ζωντανούς όλους τους μεγάλους αλλά κάποια μικρά παιδιά δεν τα κατάφεραν. Αγνοούνται ακόμα και τα αναζητάμε. Οι manάδες τους έχουν τρελαθεί από την αγωνία».

Εγώ άκουγα την κουβέντα και το μυαλό μου δεν μπορούσε να πιστέψει ότι μέσα σε λίγα λεπτά μια μάνα έχασε από την αγκαλιά της το παιδί της, κι αυτό έμεινε αβοήθητο μέσα σε μια σκοτεινή και παγωμένη θάλασσα. Είχα συγκλονιστεί αλλά εμείς έπρεπε να συνεχίσουμε τη δουλειά μας. Φαινόταν μια πολύ καλή ψαριά, είχαμε βγάλει πάνω σχεδόν τα μισά εργαλεία. «Κουράστηκες;» με ρώτησε ο καπετάν- Νικόλας. «Όχι καπετάνιο» του απάντησα. Έλεγα όμως ψέματα. Προσπαθώντας να τραβήξω πάνω τα δίχτυα ένιωσα τα χέρια μου αδύναμα. Ένιωθα πως κάτι βαρύ και ασήκωτο έκρυβαν τα δίχτυα. Έβαλα όλες μου τις δυνάμεις και τράβηξα τα δίχτυα δυνατά. Κάτι σίγουρα ασυνήθιστο πρόβαλε στην επιφάνεια, που έκανε το αίμα μου να παγώσει. Διέκρινα μέσα στο νερό έναν λευκό όγκο, που δεν είχε καμία σχέση με ψάρι. Φαινόταν σα σεντόνι τυλιγμένο γύρω από κάτι μεγάλο. Τα λόγια των λιμενικών για τα χαμένα παιδιά ξανάρθαν στο μυαλό μου. Αρχισα να ιδρώνω και να στάζω λες κι ένα σύννεφο είχε κάτσει πάνω απ' το κεφάλι μου κι έβρεχε μόνο για μένα. Σκεφτόμουν πως τράβαγα πάνω το πτώμα ενός μικρού παιδιού, θεέ μου, πως θα άντεχα σε ένα τέτοιο θέαμα; Για μερικά δευτερόλεπτα τα πάντα σκοτεινιάσαν γύρω μου, ένιωθα έτοιμος να λιποθυμήσω. «Τι έπαθε το παι(δ)ί μας; (Δ)ε νιώθεις καλά;» με ρώτησε ο καπετάν Νικόλας, που πρόσεξε πόσο είχα ασπρίσει. «Καπετάνιο, στο δίχτυ, κοίτα...» ψέλλισα με τρόμο. «Ε, μωρε, πώς κάνεις έτσι; Ένα κομμάτι πλαστικό μπλέχτηκε στα δίχτυα, σίγουρα θα μας έχει κάνει ζημιά, αλλά δεν πειράζει.». Γούρλωσα τα μάτια και κοίταξα καλύτερα στο μέρος του πνιγμένου παιδιού. Ήταν μόνο ένα μεγάλο, λευκό κομμάτι σπασμένου πλαστικού. «Τι ανόητος που είσαι!» είπα στον εαυτό μου θυμωμένος. «Τώρα ο καπετάνιος θα νομίζει ότι φοβάσαι και τον ίσκιο σου. Ακούς πνιγμένο παιδί!».

Μα γρήγορα η ζωή μου έμαθε πως οι εφιάλτες που ζωντανεύουν από την φαντασία μας πολλές φορές είναι λιγότερο τρομαχτικοί από την ίδια την πραγματικότητα της ζωής. Γυρίζοντας πίσω το μεσημέρι, να λιμανιάσουμε στο μέρος που ήταν ο στρατός, βρεθήκαμε μπροστά σε ένα θέαμα που χάραξε την παιδική μου ψυχή για πάντα: στο

μουράγιο, σκεπασμένα μικρά κορμάκια, που κείτονταν άψυχα. Από πάνω τους, τραγικές γυναικείες φιγούρες με μαντήλες, χτυπιόντουσαν και θρηνούσαν σε μια γλώσσα ακαταλαβίστικη. Γύρισα στον καπετάν- Νικόλα, μήπως εκείνος καταλάβαινε τι έλεγαν εκείνες οι γυναίκες. Εκείνος κούνησε το κεφάλι με θλίψη και μου είπε πικρά, πολύ πικρά: «Ανάτθεμα στον πόλεμο και στην προσφυγιά!».

Γυρίσαμε αργά το βράδυ πίσω στο νησί μας. Η ψαριά μας είχε πάει πάρα πολύ καλά, μα κανείς από τους δυο μας δεν ήταν χαρούμενος. Γιατί ποτέ σε αυτόν τον κόσμο, δεν θα μπορούν να είναι χαρούμενοι οι ψαράδες, όσο θα εξακολουθεί η θάλασσα να ξεβράζει μικρά παιδιά.

«ΤΟ ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ» της Χρυσής Γιαμαίου.

Ένα ζευγάρι εκπαιδευτικών μετακόμισε στο νησί μας πριν από αρκετά χρόνια. Δεν είχαν καταγωγή από εδώ, αλλά επέλεξαν το μικρό, ακριτικό νησί μας για να μεγαλώσουν με ασφάλεια το μικρό κοριτσάκι τους, που είχε γεννηθεί με αναπηρία. Η μικρή Ζωή είχε γεννηθεί με το ένα ποδαράκι της ελαφρώς πιο μακρύ από το άλλο, με αποτέλεσμα να κουτσαίνει. Στο σχολείο της πόλης όπου πήγαινε, τα υπόλοιπα παιδιά την κορόιδευαν και η Μαρία γυρνούσε κάθε μεσημέρι κλαίγοντας, μέχρι που μια μέρα αρνήθηκε να επιστρέψει σε εκείνο το σχολείο. Οι γονείς της την άλλαξαν σχολείο, μα η κατάσταση δεν άλλαξε. Έτσι, αποφάσισαν να ζητήσουν μετάθεση σε ένα απομακρυσμένο, μικρό μέρος. Πίστευαν ότι οι πολύ κλειστές κοινωνίες αγκαλιάζουν με αγάπη τους τρελούς του χωριού, τους αγαθούληδες, τους άσχημους, τους ανάπηρους. Και δεν έπεσαν έξω.

Οι κάτοικοι του νησιού αγάλιασαν με αγάπη το κοριτσάκι. Κανένα παιδί πλέον δεν την κορόιδευε. Κανείς δεν την κοιτούσε στο δρόμο με περιέργεια, με οίκτο ή με ειρωνεία. Άλλωστε το νησί είχε πάρα πολλούς ανθρώπους που περπάταγαν όπως η μικρή Ζωή. Κούτσαιναν ή έσερναν το ένα τους πόδι, αφού η μια τους πλευρά είχε παραλύσει. Ήταν δύτες σφουγγαριών, που τους είχε χτυπήσει η αρρώστια των δυτών κι έμειναν παράλυτοι. Έτσι η Ζωή, στο νησί των σφουγγαράδων, ένιωθε απόλυτα ταιριαστή. Το σπίτι της ήταν κοντά στην θάλασσα και απολάμβανε να κοιτάζει την θάλασσα. Κάθε μεσημέρι έπαιρνε το αγαπημένο της βιβλίο και πήγαινε στην παραλία, καθόταν κοντά στο κύμα, έβγαζε τα παπούτσια της κι έβαζε τα πόδια της στο νερό. Κάτω από τους αφρούς της θάλασσας τα πόδια της εξαφανίζονταν, ένιωθε σαν μια μικρή γοργόνα που βγήκε για λίγο στη στεριά να αγναντέψει το πέλαγος από μακριά. Βυθιζόταν τότε στον μαγικό κόσμο του βιβλίου της, τον μόνο πραγματικό φίλο που είχε.

Ένα μεσημέρι, καθώς διάβαζε το βιβλίο της στην παραλία, άκουσε πίσω της μια αντρική φωνή.

- Καλησπέρα! Σε βλέπω κάθε μεσημέρι να έρχεσαι στην παραλία κι όλο σκεφτόμουν να σε πλησιάσω και να πιάσουμε την κουβέντα μα όλο δίσταζα. Έμοιαζες τόσο απορροφημένη με το βιβλίο σου, που δεν ήθελα να σε διακόψω.
- Καλά έκανες και με διέκοψες, του απάντησε γλυκά εκείνη. Με λένε Ζωή.
- Το ξέρω. Εμένα, Νικόλα.
- Έχω λίγους μήνες που ήρθα στο νησί.
- Το ξέρω. Όλη η γειτονιά το ξέρει. Μένουμε πολύ κοντά..
- Τότε, θα ξέρεις σίγουρα και το πρόβλημά μου..

Η Ζωή θυμήθηκε ξαφνικά ότι ο γοητευτικός νεαρός που την πλησίασε την είχε δει μόνο καθιστή στην παραλία, ίσως γι αυτό και να την πλησίασε. Ήταν ένα αρκετά ωραίο κορίτσι. Αν όμως την έβλεπε να περπατά...

- Το ξέρω το πρόβλημά σου, αλλά δεν είναι και τόσο σοβαρό. Άλλωστε, έχεις τόσο όμορφα μάτια, που κανείς δεν προσέχει το περπάτημά σου.

Από εκείνο το μεσημέρι, η Ζωή και ο Νικόλας βρισκόντουσαν πάντα την ίδια ώρα στην ίδια παραλία. Κουβέντιαζαν με τις ώρες, έλεγαν για τα όνειρά τους για το μέλλον,

γλυκές ιστορίες από το παρελθόν και γέμιζαν το παρόν με μεγάλες σιωπές, όταν καθόντουσαν αγκαλιασμένοι και κοιτούσαν το ηλιοβασίλεμα, μέχρι που ο ήλιος χανόταν στον ορίζοντα. Ήταν δυο ερωτευμένα παιδιά. Το παρόν και το μέλλον τους ανήκε.

«Αύριο είναι τα γενέθλιά μου» είχε πει εκείνο το απόγευμα η Ζωή στον Νικόλα. Εκείνος σηκώθηκε πολύ νωρίς το επόμενο πρωινό και πήγε στην αγορά ψάχνοντας ένα μοναδικό δώρο για τη μοναδική Ζωή του. Τίποτα δεν τον ικανοποιούσε, τίποτα δεν μπορούσε να σταθεί ισάξιά της. Είχε αρχίσει να απογοητεύεται, μέχρι που το μάτι του έπεσε σε μια βιτρίνα. Επιτέλους, να κάτι που θα μπορούσε να συγκριθεί με την ομορφιά της Ζωής του! Μπήκε αποφασιστικά στο κατάστημα και κατέθεσε στον ταμιά όλες σχεδόν τις οικονομίες του, προκειμένου να το αποκτήσει. Τώρα, έμενε μόνο να βρει έναν πρωτότυπο τρόπο να της το προσφέρει. Στάθηκε μπροστά στο καθρέφτη, με το άγχος ενός πρωτάρη ηθοποιού που πρωτοβγαίνει στην σκηνή, ξερόβηξε και πήρε ύφος σοβαρό και επίσημο: «Αγαπημένη μου Ζωή, σήμερα είναι τα γενέθλιά σου!... Μα τι χαζός που είμαι, φυσικά και το ξέρει πως είναι τα γενέθλιά της, εκείνη μου το είπε... Όχι, πρέπει να σκεφτώ κάτι πιο ασυνήθιστο...». Πήγε στο καθιερωμένο ραντεβού στην παραλία και δεν της ευχήθηκε. Προσποιήθηκε πως είχε λησμονήσει εντελώς τα γενέθλιά της. Η Ζωή από διακριτικότητα δεν του το υπενθύμισε. Της αρκούσε πως εκείνος ήταν εκεί, μαζί της, κι ας είχε ξεχάσει τα γενέθλιά της. Ξαφνικά, καθώς το χέρι της Ζωής χάιδευε μηχανικά την άμμο, αισθάνθηκε να πιάνει ένα σκληρό, μικρό αντικείμενο. Κάτι κόκκινο προεξείχε μέσα στην άμμο. «Τι είναι αυτό; Ένα κουτί;» ρώτησε απορημένη και βάλθηκε να ξεθάβει το εύρημά της. Ο Νικόλας την κοίταζε στα μάτια. Δεν ήθελε να χάσει καμιά της αντίδραση. «Είναι για σένα», της είπε, «δώρο για τα γενέθλιά σου». Η Ζωή έβγαλε γεμάτη ανυπομονησία το κόκκινο κουτί μέσα από την άμμο. Το άνοιξε και τράβηξε από μέσα μια αλυσίδα με μια κόκκινη καρδιά. Χαμογέλασε γλυκά κοιτάζοντας το Νικόλα.

- Μπορείς να μου το φορέσεις;
- Σου αρέσει;
- Πάρα πολύ!
- Ξέρεις, Ζωή, το δώρο αυτό δεν είναι μόνο για τα γενέθλιά σου. Ήθελα να σου πω... Δεν ξέρω πώς να σου το πω... Σε συμπαθώ πολύ, και μου αρέσει όταν είμαστε μαζί. Θα ήθελες να...
- Θα ήθελα τι, Νίκο; Έχω αναπηρία, το ξέρεις. Η οικογένειά σου δεν υπάρχει περίπτωση να με θέλει. Δεν απορείς που πάντα τα ραντεβού μας είναι εδώ, στην απόμερη παραλία, καθισμένοι πάντα στην αμμουδιά; Δεν θα ήθελα να κυκλοφορούμε μαζί στο δρόμο και να νιώθεις άσχημα με τα βλέμματα του κόσμου. Βλέμματα γεμάτα οίκτο ή κοροϊδία. Θα λένε ότι παντρευτήκες μια κουτσή. Μια ανάπηρη. Αυτό θες;

Η Ζωή έβαλε τα κλάματα και σηκώθηκε να φύγει. Ο Νικόλας προσπάθησε να την σταματήσει.

- Μείνε, σε παρακαλώ, θέλω να μιλήσουμε. Εγώ δεν βλέπω καμιά αναπηρία. Ανάπηρος αισθάνομαι μόνο εγώ όταν είμαι μακριά σου, νιώθω λειψός, ακρωτηριασμένος. Θέλω να μοιραστώ την υπόλοιπη ζωή μου μαζί σου...

- Δεν ωφελεί, απάντησε εκείνη. Ας διακόψουμε καλύτερα τώρα που είναι νωρίς, αυτή η σχέση δεν μπορεί να έχει κανένα μέλλον. Θα ήταν άδικο για σένα..

Η Ζωή δεν ήταν από τις γυναίκες που λειτουργούν παρορμητικά. Το σκεφτόταν καιρό πως έπρεπε να χωρίσει με το Νικόλα. Τον αγαπούσε τόσο πολύ, που δεν θα άντεχε να δει στα δικά του μάτια έστω και μια υποψία οίκτου, μια σκιά μεταμέλειας για την απόφασή του. Έτσι, προτίμησε να κρατήσει την αξιοπρέπειά της και να φύγει πρώτη εκείνη.

Την επόμενη μέρα ο Νικόλας πήγε τη συνηθισμένη ώρα στην παραλία τους. Μα η Ζωή δεν ήταν εκεί. Ούτε εκείνη τη μέρα ούτε και τις επόμενες. Μετά από δύο μήνες ο Νικόλας αποφάσισε να μπαρκάρει με σφουγγαράδικο καϊκι. Η στεριά δεν τον σήκωνε πια, ήλπιζε να βουλιάξει τη μοναξιά του στα βάθη των βυθών, αναζητώντας σφουγγάρια. Ο μπάρμπαρς του, που ήταν ο καπετάνιος, τον κατσάδιασε: «Πρόσεξε καλά, Νικολιό. Η δουλειά αυτή δεν είναι παιχνίδι. Ξέρεις πόσες μάνες κλαίνε τους γιους τους και πόσες γυναίκες τους άντρες τους, που δεν γύρισαν ποτέ πίσω; Ξέρεις πόσοι γύρισαν πίσω σακατεμένοι από την αρρώστια των δυτών; Ξέρεις πόσους θάψαμε σε ξένες αμμουδιές; Εγώ σε προειδοποιώ. Δεν είναι αστεία η δουλειά.» Λίγες μέρες αργότερα το καϊκι ήταν σχεδόν έτοιμο, να σαλπάρει για την Μπαρμπαριά. Ο Νικόλας το τελευταίο βράδυ πήγε ξανά στην παραλία με την ελπίδα να δει τη Ζωή και να την αποχαιρετίσει. Δεν ήταν δυστυχώς εκεί. Άφησε ένα τριαντάφυλλο στη αμμουδιά και έφυγε.

Το επόμενο πρωινό το νησί σα να ερήμωσε ξαφνικά. Οι περισσότεροι άντρες είχαν μπαρκάρει στα σφουγγαράδικα. Στους δρόμους έβλεπες μόνο γυναικόπαιδα, γέρους και μερικούς «πιασμένους» σφουγγαράδες, που είχαν χτυπηθεί από τη νόσο των δυτών και έσερναν το πόδι τους, καταδικασμένοι για την υπόλοιπη ζωή τους να ζουν παρασιτικά. Η Ζωή, που δεν είχε ξαναπατήσει το πόδι της στην παραλία από την μέρα των γενεθλίων της, αισθάνθηκε την ανάγκη να βρεθεί ξανά στο γνώριμο μέρος του έρωτά της. Βρήκε το τριαντάφυλλο στην άμμο. Ένιωσε πως ήταν για εκείνη. Το πήρε στα χέρια της τρυφερά, όπως θα άγγιζε ένα μωρό, το μύρισε, το φίλησε και το έβαλε στην πρώτη σελίδα του βιβλίου που κρατούσε. Ήθελε κάθε φορά που θα το άνοιγε, να το βλέπει. Και να της θυμίζει....

Ο καιρός περνούσε γρήγορα, το τριαντάφυλλο μαράθηκε, μα η Ζωή εξακολουθούσε κάθε απόγευμα να πηγαίνει στην παραλία κοιτάζοντας το απέραντο γαλάζιο, περιμένοντας να επιστρέψουν τα σφουγγαράδικα. Ο Νικόλας, από την άλλη πλευρά του ορίζοντα, να βουτάει στα σκοτεινά βάθη και να τρέχει να προλάβει την ίδια του την ανάσα κυνηγώντας το υγρό μεροκάματο. Κι ο μπάρμπαρς του να συνεχίζει να του μουρμουρά:

- Είδες που στα΄λεγα, Νικόλα μου; Δύσκολο το ψωμί στα σφουγγαράδικα, κάθε βούτος και ένας αγώνας με τον ίδιο τον θάνατο- άλλοτε με τη μορφή σκυλόψαρου, άλλοτε με τον κίνδυνο του πιασίματος. Δύσκολο και να βρίσκεσαι μακριά από το φουστάνι της μάνας σου, ε; Εδώ τα φαγητά είναι τα ίδια και τα ίδια: καβουρμάς- φασόλια- παξιμάδια- κακαβιά.
- Μου λείπει η μάνα, θείε, είναι αλήθεια. Μα μου λείπει και μια άλλη...

- Α, έτσι, μπαγασάκο; Ετοίμασε το λοιπόν στις κυράδες σου γράμμα, αύριο θα φύγουν τα σφουγγάρια για το νησί. Όλοι κάτι θα στείλουν στους δικούς τους πίσω. Στείλε κι εσύ στη μάνα σου, μη μαραζώνει από τη στενοχώρια.

Ο Νικόλας εκείνο το βράδυ το πέρασε στο κατάστρωμα, να γράφει γράμματα. Ένα για τη μάνα κι ένα για τη Ζωή. «Γλυκιά μου μητέρα, η αλμύρα της θάλασσας είναι σκληρή, τα κύματα τεράστια σαν βουνά και το σφουγγάρι μαύρο σαν τη ξενιτιά. Μου έλειψε η αγκαλιά σου. Είμαι καλά κι ο καπετάνιος λέει πως είμαι ο καλύτερος βουτηχτής του. Θα επιστρέψω σύντομα, δυο μήνες ακόμα έμειναν. Μέσα στο γράμμα σου έχω κι έναν μικρό φάκελο. Δώσ' το μάνα, σε παρακαλώ, στην Ζωή, την κόρη του δασκάλου. Σε φιλώ, ο γιος σου, Νικόλας». Σε λίγες ώρες η Ζωή θα διάβαζε και εκείνη το δικό της γράμμα: «Γλυκιά μου Ζωή, ήθελα να ξέρεις πως σε σκέφτομαι συνέχεια, δεν βγαίνεις στιγμή από το μυαλό μου και ο πόθος μου για σένα όλο και μεγαλώνει μέρα με τη μέρα. Σε λίγο το ταξίδι μου θα τελειώσει και θα επιστρέψω στην πατρίδα. Κι αυτή τη φορά δεν πρόκειται να δεχτώ τις αντιρρήσεις σου. Το ξέρω πως κι εσύ μ' αγαπάς, δεν θέλω να ξανακούσω ανοησίες για οίκτο και για αναπηρίες. Είσαι όλες οι ευχές μου μαζεμένες σε ένα σώμα, δεν θα μπορούσα να ονειρευτώ τίποτα καλύτερο από σένα, Ζωή μου. Μόλις γυρίσω, θα αρραβωνιαστούμε». Η Ζωή φίλησε το γράμμα και το έβαλε μέσα στον κόρφο της συγκινημένη.

Οι δυο μήνες πέρασαν γρήγορα. Ο Νικόλας ετοιμάστηκε για την τελευταία του βουτιά. Αύριο το πρωί θα γυρνούσαν στο νησί. Έκανε, όπως πάντα, τον σταυρό του και μετά το καθιερωμένο νεύμα στον κολαουζέρη βούτηξε. Είχε περάσει αρκετή ώρα μέσα στο βυθό, το δίχτυ του ήταν γεμάτο σφουγγάρια, μα ξάφνου, αισθάνθηκε τη ροή οξυγόνου να μειώνεται. Ανάσαινε με δυσκολία, ρουφούσε αχόρταγα το λιγιστό οξυγόνο που έφτανε στα πνευμόνια του, ενώ πανικόβλητος τράβηξε το σκοινί ειδοποιώντας τον κολαούζο πως υπάρχει πρόβλημα. Το οξυγόνο λιγόστευε ακόμα πιο πολύ. Τώρα ο Νικόλας ένιωθε να ζαλίζεται, σιγά σιγά οι αισθήσεις του τον εγκατέλειπαν. Τον τράβηξαν βιαστικά επάνω. Δεν πρόλαβε να κάνει αποσυμπίση. Το αίμα του γέμισε φυσαλίδες αζώτου. Η μοίρα του πιασμένου σφουγγαρά τον περίμενε καρτερικά πάνω στο καΐκι. Την τελευταία μέρα πριν την επιστροφή του. Πριν τα αρραβωνιάσματά του.

Δεν ήταν γραφτό να γίνουν εκείνοι οι αρραβώνες. Όχι επειδή η Ζωή ήταν ανάπηρη. Ούτε επειδή ο Νικόλας ήταν πλέον κι αυτός ανάπηρος. Μα λόγω ενός εγωισμού. Ενός πρεσβύωπα εγωισμού, που του ψιθύριζε στα αυτιά πως δεν έπρεπε να ζει παρασιτικά εις βάρος της γυναίκας του. Πως δεν ήθελε να βλέπει τον οίκτο στα μάτια της. Ο ίδιος εγωισμός που δεν άφησε τη Ζωή να δεχτεί εκείνη την πρόταση γάμου στα γενέθλιά της. Φοβόντουσαν τόσο πολύ και οι δυο τον οίκτο, που θυσιάσαν τελικά την αγάπη και την δυνατότητα που τους δόθηκε να είναι ευτυχισμένοι μαζί. Δεν ξανακατέβηκε κανείς από τους δυο σ' εκείνη την παραλία. Έζησαν τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής τους μέσα στη μοναξιά. Πέθαναν μόνοι.

Και το μόνο που δεν το άλλαξε ο χρόνος ήταν εκείνο το αποξηραμένο τριαντάφυλλο στην πρώτη σελίδα του βιβλίου της Ζωής. Ένα λουλουδί χωρίς άρωμα και χρώμα, που διατηρούσε μόνο το περίγραμμα της αλλοτινής του ομορφιάς, σαν την ανάμνηση των χαμένων ευκαιριών της ζωής μας...

«Άστοχη τουφεκιά» του Θεόδωρου Σφουγγαριστού

Είκοσι μία του Οκτώβρη του 1989. Μια ημερομηνία που δεν θα φύγει ποτέ από το μυαλό μου. Ήμουν ακόμη μαθητής της Α΄ λυκείου. Ήταν Σάββατο, ημέρα ξεκούρασης και, αν και χειμώνας, η μέρα ήταν ζεστή και ηλιόλουστη. Με μισόκλειστα ακόμα τα μάτια ονειρευόμουν πώς θα περνούσα εκείνο το υπέροχο Σάββατο. Ίσως αν ο αδελφός μου, ο Γιώργος, δεν δούλευε, θα ήθελε να με πάρει μαζί του στο κυνήγι. Πέρδικες και κουνέλια θα ήταν ο στόχος μας, μα συνήθως θα γυρνάγαμε σπίτι με άδεια χέρια αλλά με πολλές ιστορίες για θηράματα που μας ξέφυγαν την τελευταία στιγμή, που θα τις διηγούμασταν γελώντας στην υπόλοιπη οικογένεια. Ίσως πάλι να ήθελε να πηγαίναμε μαζί για κανένα ποδόσφαιρο. Ορκισμένοι Ολυμπιακοί και οι δύο, αγωνιζόμασταν πάντα σε να κρεμόταν η κατηγορία της ομάδας μας από το δικό μας σουτάρισμα. Αλλά ακόμα κι όταν με έπαιρνε μαζί του στην οικοδομή, να του κουβαλώ τα μυστριά και να του καθαρίζω τα σκαφάκια απ' τα τσιμέντα, πάλι το απολάμβανα απίστευτα. Ο Γιώργος ήταν πάντα ευδιάθετος και καλαμπουρτζής, λάτρευε τα παιδιά και αφιέρωνε πολλές ώρες να παίζει μαζί τους. Εκείνος είχε παντρευτεί πολύ μικρός και είχε αποκτήσει ήδη τα δικά του παιδιά, μα του άρεσε να μας επισκέπτεται συχνά. Ορμούσε σαν σίφουνας μέσα στο σπίτι και μας ξεσήκωνε, μας πέταγε κυριολεκτικά κάτω απ' τα κρεβάτια που κοιμόμασταν, για να μας πειράξει και να παίζει μαζί μας. Κι εμείς περιμέναμε πώς και πώς τις επισκέψεις του αδελφού μας.

Οκτώ η ώρα το πρωί εκείνο το Σάββατο, χτυπάει το τηλέφωνο. Ακούω την μητέρα μου να ρωτάει τρομαγμένη «Τι έγινε; Παναγία μου! Πότε; Πώς; Πού είναι τώρα;». Το στομάχι μου σφίχτηκε. Κατάλαβα πως κάτι κακό είχε συμβεί. Κλείνει το τηλέφωνο παραγμένη και μου φωνάζει:

- Θωρή, να πας στον Πλατύ Γιαλό, σου Θεολόγου τα δωμάτια, πριν τη μεγάλη στροφή. Εκεί από κάτω, στην οικοδομή, δουλεύει ο πατέρας σου. Να πας και να του πεις ότι ο Γιώργος μας χτύπησε με το μηχανάκι του, έπεσε πάνω σε ένα φορτηγό.
- Χτύπησε πολύ, μαμά; την ρώτησα έντρομος.
- Ελπίζω πως όχι, απάντησε εκείνη, στο νοσοκομείο τον έχουν.

Παίρνω αμέσως το ποδήλατό μου και όσο πιο γρήγορα μπορούσα έφτασα στον Πλατύ Γιαλό. Βρήκα τον πατέρα μου να δουλεύει κομπρεσέρ. Η δουλειά του ήταν να ανοίγει δρόμους και να σπάει πέτρες. Να ανοίγει βάσεις για χτίσιμο σε δυσπρόσιτες περιοχές, που δεν μπορούσε να φτάσει τροχοφόρο σκαπτικό μηχάνημα. Μόλις τον ενημέρωσα για το ατύχημα του Γιώργου, το πρόσωπό του συνέφιασε και μουρμούρισε:

- Αυτό το παιδί όλο χτυπάει! Καθόλου δεν προσέχει!

Του λέω θέλοντας να ξεγελάσω το ένστικτό μου και τον φόβο μου:

- Μάλλον δεν χτύπησε σοβαρά, μπαμπά. Μην ανησυχείς! Όλα θα πάνε καλά...
- Από το στόμα σου, στις Παναγιάς το αυτί, μου απάντησε αναστενάζοντας και καβαλήσαμε κι οι δυο το μηχανάκι του βιαστικά, για να πάμε σπίτι.

Στο σπίτι δεν υπήρχε ψυχή. Η μητέρα μου είχε φύγει με τα πόδια για το νοσοκομείο, τα μικρότερα αδέρφια μου είχαν πάει στα σπίτια των μεγαλύτερων αδελφών μου, να τους προφτάσουν τα κακά μαντάτα. Μεγαλωμένος σε μια πολυμελή οικογένεια, ήταν

η πρώτη φορά που αντίκριζα το σπιτικό μας εντελώς αδειανό. Αυτή η σιωπή με τάραξε. Σα να προμηνούσε κάτι πολύ κακό. Έφυγα κι εγώ με τον πατέρα μου για το νοσοκομείο.

Φτάνοντας στον διάδρομο έξω από το δωμάτιο με το νούμερο τρία αντίκρισα πολύ κόσμο μαζεμένο και ανήσυχο. Συγγενείς και φίλοι, γνωστοί και γείτονες σιγομιλούσαν μέσα σε ένα πολύ βαρύ κλίμα. Με σφιγμένη την καρδιά μπήκα μέσα στο δωμάτιο. Ήταν ήδη μέσα οι γονείς μου, τα δύο μεγαλύτερα αδέρφια μου και ο Γιώργος μας, ξαπλωμένος στο κρεβάτι σα να κοιμόταν. Ένας γιατρός και μια νοσοκόμα πηγαινοέρχονταν τρέχοντας. Δεν τολμούσα να ρωτήσω τίποτα. Φοβόμουν πολύ για την απάντηση που θα έπαιρνα. Άκουσα τη νοσοκόμα να ενημερώνει την μητέρα μου πως το χτύπημα στο κεφάλι ήταν σοβαρό, είχε κάνει μια τρύπα στο κρανίο του και αιμορραγούσε σιγά- σιγά αλλά ασταμάτητα. Εκείνη την ώρα, μας είπε, οι γιατροί του δικού μας νοσοκομείου έκαναν συμβούλιο.

Ήξερα ποιο ήταν το γραφείο των γιατρών, δεν είχαμε δα και κανένα μεγάλο νοσοκομείο. Έτρεξα βολίδα στον διάδρομο με το γραφείο των γιατρών και έστησα αυτή έξω από την μισάνοιχτη πόρτα. Κάποιος γιατρός πρότεινε να φωνάξουν ελικόπτερο για να μεταφέρουν τον αδελφό μου στην Αθήνα. Μα ένας άλλος γιατρός γέλασε και είπε «Σιγά μην τον στείλουμε για τέτοιο τραύμα στην Αθήνα!». Τελικά επικράτησε η γνώμη του δεύτερου γιατρού. Μετά από αρκετές ώρες η κατάσταση του αδελφού μου παρέμενε σταθερή αλλά πολύ σοβαρή. Αργότερα, προς το βραδάκι, όταν είδαν ότι η αιμορραγία δεν έλεγε να σταματήσει, οι γιατροί αποφάσισαν τελικά να τον στείλουν στην Αθήνα. «Αν μείνει άλλη μια ώρα εδώ, θα το χάσουμε το παιδί» είπε με απόγνωση ο γιατρός που επέμενε από την πρώτη στιγμή να τον μεταφέρουν στην Αθήνα. Θα έφευγε με στρατιωτικό αεροπλάνο C130 χωρίς τη συνοδεία γιατρού. Οι γιατροί ήταν ελάχιστοι, δεν περίσσευαν για αερομεταφορές. Τον αδελφό μου θα συνόδευαν μόνο η γυναίκα του, η Σεβαστή, και ο πατέρας μου. Οι πιλότοι, βλέποντας την κατάσταση του αδελφού μου, αρνήθηκαν να τον μεταφέρουν, αν δεν τον συνόδευε ένας γιατρός. Δυστυχώς, ο γιατρός στον οποίο απευθυνθήκαμε μας δήλωσε ότι δεν μπορούσε να λείπει για δύο μέρες από το νησί, ήταν οι ασθενείς του, ήταν και τα δυο μικρά του παιδιά που δεν ήθελε να αφήσει. Έτσι, πήρε επάνω του την ευθύνη και υπέγραψε ότι ο Γιώργος μας δεν θα πάθαινε τίποτα κακό κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Κι ο Γιώργος μας είχε δύο μικρά παιδιά. Κι ο Γιώργος μας δεν ήθελε να τα αφήσει πίσω. Μόνο που ο Γιώργος μας δεν ήταν γιατρός. Και δεν είχε καμία άλλη επιλογή.

Εκείνο το βράδυ δεν μπόρεσε κανείς μας να κλείσει μάτι. Ο πατέρας μου ταξίδευε για Αθήνα, η μάνα σιγόκλαιγε απαρηγόρητη και προσευχόταν, εγώ με τα άλλα τρία μου αδέρφια νιώθαμε εντελώς ανήμποροι να βοηθήσουμε. Πήγα κι έκατσα κοντά της.

- Να προσέχεις, Θωρή μου, τα μηχανάκια, μου είπε αγκαλιάζοντάς με. Να μην τρέχεις ποτέ, αγόρι μου...
- Μάνα, μην κλαις, της απάντησα. Θα γίνει καλά ο Γιώργος μας, θα δεις... Στην Αθήνα οι γιατροί κάνουν θαύματα..
- Πώς θα μάθουμε νέα του, άραγε;
- Να περάσει λίγο η ώρα, να φτάσουν, και θα πάρω εγώ τηλέφωνο στο νοσοκομείο της Αθήνας, μη σε νοιάζει, προσπάθησα να την καθησυχάσω λίγο.

- Ναι Θωρή μου, εσύ να πάρεις, είμαι πολύ ταραγμένη, δεν θα μπορώ να βγάλω κουβέντα...

Οι ώρες περνούσαν απελπιστικά αργά και με δυσκολία προσπαθούσαμε όλοι μας να διώξουμε από το μυαλό τις μαύρες σκέψεις και να ανταλλάξουμε κάποια ουδέτερη κουβέντα. Όταν επιτέλους κρίναμε ότι κάτι θα έχουν τώρα πια να μας πουν οι γιατροί, βρήκα στον κατάλογο το τηλέφωνο του νοσοκομείου. Πήρα όσο πιο σοβαρό και επίσημο ύφος μπορούσα και τους ρώτησα αν γνωρίζουν τίποτα για την κατάσταση ενός νεαρού, του Γιώργου τάδε, που τον μετέφεραν πριν λίγες ώρες από την Κάλυμνο.

- Πόσο χρονών είσαι; με ρώτησε η τηλεφωνήτρια του νοσοκομείου, που προφανώς κατάλαβε τη νεαρή μου ηλικία.
- Δεκατεσσάρων.
- Μπορώ να μιλήσω με κάποιον ενήλικα; Με την μητέρα σου ίσως;
- Όχι, όχι. Πείτε μου εμένα, σας παρακαλώ. Είμαι ο μικρότερος αδελφός του.
- Ε... δεν μπορώ να σας πω και πολλά, είτε εκείνη κοιμάζοντας. Αυτή τη στιγμή είναι στο χειρουργείο και δεν γνωρίζουμε τίποτα για την κατάστασή του... Πες στη μητέρα σου να τηλεφωνήσει εκείνη αργότερα.

Έκλεισα το τηλέφωνο κι ένιωθα τα μάτια της μάνας μου να έχουν καρφωθεί κυριολεκτικά επάνω μου. Κρεμόταν από τα χείλη μου, γεμάτη αγωνία. Μια κουβέντα μου θα την βύθιζε στην απελπισία ή θα την έβγαζε από την κόλαση που ζούσε.

- Είδες μάνα που στα 'λεγα; της είπα χαμογελώντας πλατιά. Δεν πρέπει να ανησυχείς άδικα, όλα θα πάνε καλά! Θα γίνει καλά ο Γιώργος μας. Πάμε τώρα να ξεκουραστούμε και αύριο θα τηλεφωνήσω πάλι.

Είχα κι εγώ ανάγκη να πιστέψω τα λόγια της τηλεφωνήτριας, έστω και διογκωμένα με πολύ περισσότερη αισιοδοξία από όση πρόδιδε η φωνή της. Πέσαμε για ύπνο λίγο πιο ελαφριοί.

Κυριακή πρωί. 22-10-1989. Άλλη μία ηλιόλουστη μέρα ξημέρωσε, ασυνήθιστα ζεστή για την εποχή. Με τέτοια λιακάδα, μόνο φωτεινές σκέψεις χωρούσαν στο μυαλό μου. Είχα ανάγκη να βγω λίγο έξω από το σπίτι, να παίξω λίγο ποδόσφαιρο με τους φίλους μου. Είχα περάσει μια πολύ δύσκολη μέρα, μα τώρα όλα θα γινόντουσαν και πάλι όμορφα, όλα θα πήγαιναν καλά. Φόρεσα την αγαπημένη μου λευκή μπλούζα κι ετοιμάστηκα να βγω έξω.

- Πού πας; με σταμάτησε στην πόρτα η μάνα μου.
- Πάω λίγο έξω να παίξω. Αν έχεις τίποτα νεότερα, φώναξε με.

Με το που βγήκα έξω από την πόρτα αντίκρισα στο απέναντι δρόμο μια ομάδα ανθρώπων, ντυμένων στα μαύρα, να κατευθύνονται με αργά βήματα προς το σπίτι μας. Προσέχω καλύτερα και ανάμεσά τους αναγνωρίζω τα δυο μεγαλύτερα αδέρφια μου, κι αυτά ντυμένα στα μαύρα. Πάγωσε το αίμα μου. Το μυαλό μου πήγε κατευθείαν στη μάνα. Μπήκα βιαστικός πάλι πίσω στο σπίτι και έκλεισα την πόρτα. Η μάνα μου στεκόταν στο σαλόνι ακίνητη. Δεν της είπα κουβέντα. Έτρεξα στο δωμάτιό μου και πέταξα από πάνω μου την άσπρη μπλούζα. Μου φαινόταν τόσο αταίριαστη γι αυτό που επρόκειτο να ακολουθήσει, σχεδόν προσβλητική. Φόρεσα μια σκουρόχρωμη και βγήκα πάλι στο σαλόνι. «Γιατί άλλαξες μπλούζα;» με ρώτησε η μάνα μου με τη φωνή

της να τρέμει από ένα κακό προαίσθημα. «Έπαθε τίποτα ο Γιώργος μας;». Δεν μπορούσα να κρατηθώ. Έβαλα τα κλάματα και χώθηκα στο δωμάτιό μου χωρίς να της δώσω καμία εξήγηση.

Στο μεταξύ είχαν μπει στο σπίτι τα άλλα μου αδέρφια με τις γυναίκες τους και είχαν ανακοινώσει και επίσημα στη μάνα μου τα δυσάρεστα νέα. Εκείνη μία έκλαιγε με αναφιλητά και θρηνούσε ουρλιάζοντας και μία παρέμενε εντελώς ήσυχη, λιπόθυμη στον καναπέ. Η ψυχή της δεν άντεχε τον μεγάλο πόνο και έχανε τις αισθήσεις της κάθε λίγο και λιγάκι. Μα μόλις τη συνεφέραμε, η απώλεια την χτυπούσε αλύπητα ξανά και ξανά. Ο αδελφός μου είχε πεθάνει ήδη από την προηγούμενη μέρα. Δεν άντεξε στην αερομεταφορά και ξεψύχησε στα χέρια του πατέρα μου. Όταν ο πατέρας μου γύρισε πίσω στο νησί φέρνοντας νεκρό το παιδί του, ήταν ένας άλλος άνθρωπος. Μέσα σε λίγες ώρες είχε γεράσει απότομα, το σώμα του συρρικνώθηκε, τα μάτια του σκοτεινίασαν και το πρόσωπό του γέμισε αυλακίες. Έμοιαζε σα να είχε μπει και κείνος στον άλλο κόσμο, αρνούμενος να εγκαταλείψει εκεί μοναχό τον Γιώργο του.

Έχουν περάσει πάνω από τριάντα χρόνια από εκείνη την μέρα. Μα υπάρχουν στο μυαλό μας μνήμες που ζουν ρουφώντας το αίμα μας, αναπνέοντας το οξυγόνο μας, αναμασώντας τα παλιά συναισθήματα που δεν παλιώνουν ποτέ, μνήμες με σάρκα και οστά, που θα ζουν όσο κρατά η δική μας ζωή και θα πεθάνουν μόνο σαν πεθάνουμε κι εμείς. Κοντεύουν να ασπρίσουν τα μαλλιά μου, μα ακόμα πηγαίνω μεγάλους περιπάτους μοναχός μου. Κρατώ μια φωτογραφική μηχανή και αναζητώ παντού γύρω μου την ομορφιά. Να προλάβω να την αιχμαλωτίσω στον φακό μου, πριν χαθεί. Φωτογραφίζω τη θάλασσα, τα ξωκκλήσια, τον πορτοκαλί δίσκο που βουτάει στον ορίζοντα, τα βράχια μας που αναρριχώνται στον ουρανό. Και πολύ συχνά φωτογραφίζω δυο παιδιά που κυνηγούν ανέμελα ορτύκια και πέρδικες. Ο πιο ψηλός στοχεύει με την караμπίνα, ακούγονται τα σκάγια που σκορπούν στον αέρα και η πέρδικα τρομαγμένη μα αλώβητη πετάει μακριά. Και τότε τα δυο παιδιά γελούν κι ακούγεται ο μεγάλος να λέει «Δεν πειράζει, Θωρή μου. Ίσως να είμαστε πιο τυχεροί αύριο στο ποδόσφαιρο. Μόνο σε παρακαλώ, μην το πεις πουθενά ότι ξαστόχησα πάλι, θα με κοροϊδεύουν!». Κι εγώ τους φωτογραφίζω ασταμάτητα την ώρα που γελούν. Να προλάβω να αιχμαλωτίσω για πάντα την ομορφιά της στιγμής που χάνεται τόσο γρήγορα. Σαν μια άστοχη τουφεκιά στον αέρα.

«Το τέρας» της Σεβαστής Πίκου

Η μέρα ήταν ηλιόλουστη. Παρόλο που ήταν Μάρτης, ο ήλιος έκαιγε. Σε προσκαλούσε να βγεις έξω και να χαρείς έναν περίπατο. Μετά από τόσους χειμωνιάτικους μήνες ήταν σαν δώρο θεού αυτή η λιακάδα. Το νησί ήταν μικρό. Γρήγορα θα μπορούσες να βρεθείς στο λιμάνι, να κάνεις την βόλτα σου και να απολαύσεις έναν καφέ σε μια από τις καφετέριες της παραλίας. Αυτό σκέφτηκε η Σέβη, και γρήγορα- γρήγορα άρχισε να ετοιμάζεται. «Δεν θα πάρω το αυτοκίνητο», σκέφτηκε, «θα πάω με τα πόδια, να ξεμουδιάσω και λιγάκι».

Άρχισε να κατηφορίζει μέσα από τα στενά σοκάκια της γειτονιάς της. Στις αυλές των σπιτιών καθόντουσαν ηλικιωμένες γυναίκες, που απολάμβαναν κι εκείνες την λιακάδα και επιδίδονταν στην αγαπημένη τους ασχολία, το κουβεντολόι γύρω από όλα τα θέματα, για τις οικογένειές τους, τις γειτόνισσες, για γνωστούς και για αγνώστους. Η Σέβη δεν είχε ιδιαίτερες σχέσεις με καμία από αυτές, ανταλλάσσαν απλώς ένα «καλημέρα». Τις καλημέρισε και συνέχισε τον δρόμο της. Δεν είχε προλάβει όμως να κάνει ούτε τρία βήματα, όταν τις άκουσε καθαρά να μιλάνε για εκείνη.

- Φτη δεν είναι η Σέβη, η εγγόνα του Σατσελλάρη;
- Ναι, φτη 'ναι. Φτη που καμε το τέρας.
- Μα, την κακομοίρα.

Στο άκουσμα των λόγων τους η Σέβη πάγωσε. Το σώμα της μούδιασε ολάκερο. Ναι, αυτή ήταν που γέννησε πριν τρεις μήνες ένα μωρό, το γέννησε πρόωρα, στον 8^ο μήνα της εγκυμοσύνης της, μα το παιδί γεννήθηκε νεκρό. «Τέρας»; Το είχε ξανακούσει να αποκαλούν το μωρό της έτσι. Ήταν όταν βγήκε από το νοσοκομείο και πέρασε ένα μεγάλο διάστημα στο σπίτι με κατάθλιψη, καταναλώνοντας χάπια που της είχε γράψει ο γιατρός, για να νιώθει πιο ήρεμη. Είχε έρθει να την επισκεφτεί τότε η γιαγιά της. Η Σέβη την υποδέχτηκε απρόθυμα, ένιωθε νυσταγμένη και λίγο ζαλισμένη, δεν είχε όρεξη για κουβέντες. Ακόμα πενθούσε το μωρό της. «Ξέρεις τι λέει ο κόσμος;» της είχε πει ξαφνικά η γιαγιά της. «Ότι έκανες παιδί- τέρας και γι αυτό δεν έζησε». «Χαμένα τα 'χει η γιαγιά μου» είχε σκεφτεί τότε η Σέβη και ξέχασε αμέσως τις τρελές κουβέντες της γριάς. Αλλά και τώρα πάλι, τι ήταν αυτό; Οι γειτόνισσες δεν τα 'χαν καθόλου χαμένα και επαναλάμβαναν τα λόγια της γιαγιάς της.

Κατάφερε να προχωρήσει λίγο παρακάτω, καταπνίγοντας την επιθυμία της να γυρίσει πίσω και να ζητήσει εξηγήσεις. Ένιωθε πως είχε δεχτεί δυνατά χαστούκια από δυο άγνωστες, έτσι στα ξαφνικά, χωρίς κανέναν λόγο. Βρήκε μια σκαλίτσα, που ένωνε δυο σοκάκια. Έκατσε στη γωνία, μαζεμένη, ένα ανθρώπινο κουβάρι, σαν να κρυβόταν από κάπου. Ένιωσε το σώμα της να τρέμει από το σοκ, στα αυτιά της βούιζε μόνο μια λέξη. «Τέρας». «Φτη είναι που καμε το τέρας». Άναψε ένα τσιγάρο και άφησε το μυαλό της να ταξιδέψει ελεύθερο, πίσω στο παρελθόν, στις μέρες εκείνες στο νοσοκομείο, μήπως και θυμηθεί κάποιες λεπτομέρειες που θα την βοηθούσαν να καταλάβει.

Κανείς δεν της είχε πει ποτέ κάτι τέτοιο. Ούτε ο γιατρός, ούτε ο άντρας την ούτε τα αδέρφια της. Ήταν όλοι εκεί, δίπλα της, για να την παρηγορήσουν. Ήταν το πρώτο της παιδί. Και είχε γεννηθεί νεκρό. Δεν είχε γεννηθεί με φυσιολογικό τοκετό. Είχε κάνει καισαρική τομή. Θυμάται τα νερά να σπάνε, έτσι απλά, χωρίς κανέναν πόνο. Θυμάται να τηλεφωνεί έντρομη στην αδελφή της κι εκείνη να καταφτάνει αμέσως σπίτι, να την

φορτώνει βιαστικά στο αυτοκίνητο, να μιλάει αγχωμένη στο κινητό με τον γιατρό και η Σέβη να νιώθει σαν χαμένη. Φτάνοντας στο νοσοκομείο όλοι ήταν έτοιμοι και την περίμεναν. Ο τραυματιοφορέας στην είσοδο και δίπλα του η μάνα της, που είχε στο μεταξύ ειδοποιηθεί. Σε όλη την διαδρομή με το αμάξι ένιωθε να χάνει υγρά. Τώρα είχαν αρχίσει και κάτι πονάκια. Φοβόταν. Κρύωνε πολύ. Χρειάστηκε να την τυλίξουν με δυο κουβέρτες και να της ανάψουν δίπλα της και μια σόμπα, μα εκείνη εξακολουθούσε να τρέμει από το κρύο. Ένα κρύο που ερχόταν κατευθείαν από τα μέσα της. Άκουσε αμυδρά, σαν σε όνειρο, μια νοσοκόμα να λέει της αδελφής της «Είναι από το σοκ». Τα υγρά έτρεχαν ακόμα, μέχρι που ήρθε βιαστικός κι ο γιατρός. Όταν τράβηξε από πάνω της το σεντόνι, διαπίστωσε ότι είχε αδειάσει όλη της η κοιλιά. Μόνο το περίγραμμα από το κορμάκι του μωρού και το δέρμα της φαινόταν. Ψίθυροι, βλέμματα ανησυχίας, κρυφές κουβέντες. Μα η Σέβη δεν φάνηκε να τα παρατηρεί όλα αυτά. «Πονάω» έλεγε συνέχεια. «πονάω!», με τα δόντια της να κροταλίζουν από το τρέμουλο. Θυμάται έναν άλλο γιατρό να μπαίνει τρέχοντας, να της κάνει μια ενδοφλέβια ένεση και μετά να σκοτεινιάζουν όλα.

- Ξύπνα, Σέβη μου, εγώ είμαι, ο Γιώργος σου. Ξύπνα, αγάπη μου.
- Τι έγινε; Το μωρό; Πού είναι το μωρό μου;
- Εμείς να' μαστε καλά, Σέβη μου, και θα κάνουμε άλλο.

Τι εννοούσε; Τι άλλο; Γιατί να κάνουν άλλο; Ανασηκώθηκε λίγο στο κρεβάτι και κοίταξε γύρω της. Όλη η οικογένειά της εκεί. Μάτια θλιμμένα κι ένα χαμόγελο παρηγοριάς στα πρόσωπά σου. «Εσύ να'σαι καλά, Σέβη μου», της έλεγαν όλοι. Το μωρό γεννήθηκε πρόωρα, δεν είχε ακόμα ολοκληρωθεί το αναπνευστικό του σύστημα και δεν τα κατάφερε, ήταν η απάντηση του γιατρού στο γεμάτο πόνο «γιατί» της Σέβης. Τι σχέση έχει τώρα αυτό που ξανάκουσε για τέρατα και κάτι τέτοια τρομακτικά, με την εξήγηση του γιατρού; Πόσο κακός ήταν τελικά ο κόσμος! Ούτε έναν άνθρωπο που πέρασε τόσο μεγάλο πόνο με την απώλεια του μωρού του δεν αφήνουν στην ησυχία του. Δεν θα μου το έλεγε ο άντρας μου αυτό, αν είχε συμβεί; Ο γιατρός; Η νοσοκόμα; Τα αδέρφια μου; Η μάνα μου; Κακός κόσμος, γεμάτος φθόνο και ψευτιά για τους άλλους. Έσβησε το τσιγάρο της και σηκώθηκε από τα σκαλιά. Δεν είχε πια διάθεση για βόλτα. Δεν είχε καμία όρεξη να πέσει πάλι πάνω σε κακοήθεις κουτσομπόλες. Την κατάρτα της κλειστής κοινωνίας.

Πέρασαν δυο χρόνια και η Σέβη έφερε στη ζωή ένα υγιέστατο κοριτσάκι. Θυμάται ακόμα την συγκίνηση της στιγμής, όταν ο γιατρός την ξυπνούσε πάνω στο χειρουργικό τραπέζι.

- Έλα, ξύπνα, κάναμε την κούκλα.

Δεν την ενδιέφερε αν ήταν πράγματι όμορφη.

- Είναι γερή, γιατρέ; Είναι γερή; ρώτησε μόνο.
- Ναι, είναι γερή. Μην ανησυχείς. Όλα πήγαν καλά, την καθησύχασε εκείνος.

Μεγάλωνε το αγγελούδι της και το καμάρωνε να το βλέπει να ψηλώνει και να θεριεύει μέρα με την μέρα. Καμιά φορά άκουγε, περνώντας από τα σοκάκια, κάποιες γριές να σιγομιλούν κοιτάζοντάς την. Τα αυτιά της έπιαναν στον αέρα τη λέξη «τέρας». Μα δεν έδινε πια καμιά σημασία. Εκείνη είχε το πανέμορφο αγγελούδι της, μόνο αυτό είχε σημασία. Κι ας έλεγε ο κόσμος ό,τι ήθελε και ό,τι φαντασιωνόταν. Ωσπου κάποιο

πρωινό, την κάλεσε για καφέ η κουμπάρα της. Στην καφετέρια γνώρισε και μια φίλη της κουμπάρας, την Ελένη. Η Ελένη ήταν από γειτονικό νησί και η Σέβη δεν την γνώριζε. Είχε διοριστεί πριν μερικά χρόνια στο τοπικό νοσοκομείο και δούλευε εκεί ως καθαρίστρια. Μα η Ελένη έδειξε να γνωρίζει την Σέβη.

- Σε έχω ξαναδεί, της είπε. Ήμουν στο νοσοκομείο τότε, στην πρώτη σου γέννα, αλλά εσύ μάλλον δεν με θυμάσαι. Δεν ήσουν και σε πολύ καλή κατάσταση τότε, και δικαιολογημένα.

Η Σέβη αισθάνθηκε μια ανατριχίλα στο κορμί της. Σαν να ξύπνησε κάποιος μια παλιά πληγή, που είχε σταματήσει να αιμορραγεί.

- Τι εννοείς; την ρώτησε. Ήσουν εκεί όταν έχασα το μωρό μου;
- Ναι, απάντησε λίγο αμήχανα η Ελένη.
- Πες μου σε παρακαλώ, σε ικετεύω, τι έγινε τότε; Κανείς δεν μου λέει την αλήθεια! Έχω ανάγκη να ξέρω! Έχω δικαίωμα να ξέρω!
- Συγγνώμη, δεν ήθελα να σε αναστατώσω. Νόμιζα ότι ήξερες... Μα, κανείς δεν σου είπε τίποτα;
- Μόνο ότι γέννησα ένα τέρας ακούω όλα αυτά τα χρόνια κι αυτό κρυφά, από στόματα ξένα και αδιάκριτα.
- Τέρας; Τι βλακείες είναι αυτές; Ποιος άσχετος τα διαδίδει; Κορίτσι μου, το παιδί σου ήταν σιαμαίο. Μόνο που δεν είχε δύο σώματα αλλά μόνο ένα κεφαλάκι κολλημένο πάνω στο δικό του. Τέρας ποτέ! Σιαμαίο.

Η Σέβη εκείνο το βράδυ ξενύχτησε μπροστά από την οθόνη του υπολογιστή. Διάβασε όλα τα ιατρικά άρθρα για τα σιαμαία αδέρφια, είδε εκατοντάδες φωτογραφίες από αγόρια και κορίτσια που μοιράζονταν το ίδιο σώμα, άλλοι μοιράζονταν δύο κοινά πόδια, άλλοι το ίδιο στέρνο, άλλοι είχαν κολλημένα τα κεφάλια τους. Δεν μπορούσαν όλοι να κάνουν με επιτυχία και ασφάλεια επέμβαση διαχωρισμού. Ωστόσο ζούσαν, γελούσαν, ονειρευόντουσαν, αγαπούσαν. Της έκαναν εντύπωση δυο αδέρφια, που κόντευαν τα 65 τους χρόνια, και δήλωναν ότι έζησαν πολύ ευτυχισμένοι μαζί, να μοιράζονται το ίδιο κορμί και την ίδια ζωή. Ότι ήταν δικιά τους η απόφαση να μην επιχειρήσουν ποτέ να χωριστούν με χειρουργείο. Ήταν δικιά τους η απόφαση να ζήσουν στη συνείδηση των άλλων ως «τέρατα». Την βρήκε το ξημέρωμα με κόκκινα μάτια και μαύρα τα σωθικά, να αναρωτιέται σε ποιον ανήκει τελικά ο τίτλος του «τέρατος»: σε αυτόν που διαφέρει ριζικά από εμάς ή σε αυτούς που του κολλάνε την ετικέτα και τον κοιτούν με αποστροφή; Εκείνη πάντως είχε αποφασίσει να μιλά πλέον ανοιχτά για εκείνο τα σιαμαίο αγγελούδι που έχασε...

«Η Μαγκάλα του Μαχαραγιά» της Λελέκη Ευαγγελίας

Ο παππούς μου ήταν σφουγγαράς. Δεν ήταν γέννημα- θρέμμα Καλύμνιος, αλλά Πειραιώτης, που σε ένα ταξίδι του σε σφουγγαράδικο καΐκι βρέθηκε από τη Σύμη στην Κάλυμνο. Οι Καλυμνιές είχαν καλή φήμη για νύφες, ήταν «απ' το πρεπός τους⁵⁰», δηλαδή όμορφες και τίμιες και ερχόντουσαν να τις γυρέψουν γαμπροί από όλα τα μέρη της Ελλάδας. Είχαν και την προίκα τους, το σπίτι, τα χωράφια, τις λίρες, τα μπακίρια τους, ήταν και καλονοικοκυρές και γι' αυτό περιζήτητες. Αποφάσισε λοιπόν ο Πανορμίτης, ο σφουγγαράς, να 'ρθει να γυρέψει κι αυτός νύφη στην Κάλυμνο. Του προτείναν την Βαγγελιώ του Γιάννη, δεν είχε βέβαια κανένα προικιό της προκοπής, γιατί τα περισσότερα τα χε φάει ο πόλεμος κι ό,τι απέμεινε τα πήρε η πρωτοκόρη. Μα τα προικιά της Βαγγελιώς ήταν πιο πλούσια από όλες τις λίρες του κόσμου. Ψηλή, μελαχροινή, νταρνανογυναίκα κι όχι γυναίκα της χαμιάς, που λένε, με ελιές στο πρόσωπο και με μελιά μάτια. Σοβαρή, εργατική, έξυπνη και αποφασιστική, σωστή καπετάνισσα. Πολλοί άντρες την είχαν ως τότε επιθυμήσει, μα εκείνη τους έριχνε μια ματιά γεμάτη αυστηρότητα και τους έκοβε την ανάσα. Τράβηξε ο παππούς μου κατευθείαν στο σπίτι της για να την γυρέψει. Εκείνη δεν τον περίμενε. Την βρήκε έξω στην αυλή, να πλένει σκυμμένη ρούχα στη σκάφη. Το πρόσωπό της δεν διακρίνονταν, μόνο τους σκυμμένους γοφούς της μπορούσες να δεις, που λικνίζονταν στο ρυθμό της πλύσης.

- Μωρέ, Πανορμίτη, αρέσει σου η νύφη; τον ρώτησε ο προξενητής που τον συνόδευε.
- Μα, σωστός τσολιάς, αρέσει μου πολύ!
- Μα δεν την είδες στη μούρη, πώς λείεις ότι αρέσει σου;
- Είδα γω πώς σκύβει και πλένει στη σκάφη κι αρέσει μου πολύ! Είναι νοικοκυρά κι έχει κι όλα τα πιασίματα. Θα τηνε πάρω.

Έτσι, ο Πανορμίτης ο σφουγγαράς αρραβωνιάστηκε την Βαγγελιώ, την νταρνανογυναίκα. Τηνε πήρε χωρίς προίκα, με ένα μπαούλο γεμάτο τσίγκινα κατσαρόλια, που το κρατούσαν και το περιέφεραν γεμάτοι περηφάνια στη γειτονιά οι συγγενείς της σα να 'ταν κασέλα με θησαυρό. Μα λίγες μέρες μετά το γάμο άρχισε το μαρτύριο για την όμορφη Βαγγελιώ.

- Δεν θα βγεις έξω, Βαγγελιώ, γιατί μπορεί να σε κλέψει κανένας άλλος. Θα ντύνεσαι και θα σαι μέσα και ό,τι χρειάζεσαι από την αγορά και απ' το λιμάνι θα στα φέρνω εγώ, της είπε ο Πανορμίτης αυστηρά.
- Μα ούτε και στην αυλή, να πλύνω τ' ασπρόρουχα; διαμαρτυρήθηκε εκείνη.
- Ούτε και στην αυλή. Δίπλα μένει το Νικολιό, ο σφουγγαράς, και θαρρώ πως σ' έχει βάλει στο μάτι και σε καλοκοιτάζει. Ρούπι δεν θα το κουνήσεις από δω μέσα! Ακούεις; Κι εγώ θα σ' έχω αρχόντισσα!

Έτσι κι έγινε. Ντυμένη με τα πιο ακριβά μεταξωτά, που κουβάλαγε ο άντρας της από τα ταξίδια στην μπαρμπαριά, φορώντας μαργαριτάρια στο λαιμό και κοκκινάδι στα χείλη, καθόταν η Βαγγελιώ μέρα- νύχτα στην κάμαρη. «Μαγκάλα του μαχαραγιά⁵¹»

⁵⁰ Καθώς πρέπει

⁵¹ «Μαγκάλα, κόρη του μαχαραγιά», τραγούδι του Μανώλη Αγγελόπουλου, που κυκλοφόρησε το 1958.

την έλεγε χαϊδευτικά εκείνος, που ένιωθε πράγματι σωστός μαχαραγιάς, με την πανέμορφη γυναίκα του να τον περιμένει πάνω στα βελούδινα στρωσίδια. Τέσσερα παιδιά της σκάρωσε ο «μαχαραγιάς», τ'να πίσω από το άλλο, φροντίζοντας να την κρατά πάντα απασχολημένη στο σπίτι. Μόνο στην εκκλησιά την άφηγε να πάει κι αυτό με τον όρο να τη συνοδεύει η μάνα της. Έλιωνε από τη ζήλια ο «μαχαραγιάς» κάθε φορά που κάποιο αντρικό βλέμμα έπεφτε πάνω στη γυναίκα του. Και έπνιγε τον πόνο της καρδιάς του μέσα στο κρασί. Τον έφερναν μεθυσμένο από το καπηλειό κι όλη η γειτονιά είχε τότε πανηγύρι: ο Πανορμίτης μάζευε όλα τα παιδιά της γειτονιάς και τους έπαιζε τον караγκιόζη, κερνώντας τα ζαμπόν και τυριά, που μόνο το δικό του σπίτι μπορούσε να απολαμβάνει εκείνη την εποχή. Όλοι περνούσαν καλά και διασκεδάζαν εκτός από την Βαγγελιώ, που κοιτούσε το γλέντι μέσα από το παραθύρι της, φορώντας το καλό της φουστάνι, χωρίς να μπορεί να ξεμυτίσει.

Κι έτσι πέρναγαν τα χρόνια, με την Βαγγελιώ να γίνεται όλο και πιο στρουμπουλή και ασπριδερή, αφού δεν περπατούσε καθόλου έξω κι ούτε την έβλεπε το φως του ήλιου. Ο Πανορμίτης αποφάσισε να αλλάξει επάγγελμα, για να μην αφήσει το τομάρι του στη μηχανή⁵² και μάρκαρε σε γκαζάδικο. Εκεί τα πράγματα ήταν δύσκολα. Μπορεί να 'χαν και μήνες να δουν στεριά, ένα μάτσο άντρες, δύο μόνο Έλληνες και οι υπόλοιποι από την Αραπιά. Η συνεννόηση σε άλλη γλώσσα ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Έτσι κι έγινε εκείνο το βράδυ η μοιραία παρεξήγηση. Ο Πανορμίτης είχε πει λιγάκι παραπάνω, όπως το συνήθιζε, μπλέχτηκε σε καυγά με κάτι αλλοδαπούς, κάτι του είπαν, κάτι τους είπε, δεν πολυκατάλαβε κανείς πώς ξέσπασε το κακό. Τον μαχαιρώσαν και τον ρίξαν στη θάλασσα. Το πτώμα του ξεβράστηκε μετά από ένα μήνα. Μέσα στην τσέπη του είχε την φωτογραφία της Βαγγελιώς του. Κρυμμένη στο βάθος του σακακιού του, να μην την βλέπει άλλου αντρός μάτι. Τον θάψανε μαζί με την φωτογραφία της.

Και τότε ήρθε η ελευθερία για την Βαγγελιώ. Ο κόσμος δεν παρεξηγούσε να δει μια χήρα έξω από το σπίτι να ξενοδουλεύει. Είχε τέσσερα παιδιά να θρέψει και η ανάγκη δικαιολογούσε την ελευθερία αυτή. Άρχισε η χήρα να κυκλοφορεί στη γειτονιά, στο λιμάνι, στα γειτονικά νησιά, όπου έβρισκε διάφορες δουλειές για να επιβιώσει. Καθάριζε ξενοδοχεία, κλινικές, σπίτια και με τα χρήματα που κέρδιζε έφτιαχνε τα προικιά για τις κόρες της. Μπορεί να μην φορούσε πια τα μεταξωτά της, αλλά κρατούσε την αξιοπρέπεια και την περηφάνια της «Μαγκάλας του Μαχαραγιά». Όταν, κάποτε, ένας γείτονας της έφερε δώρο ένα κιλό κρέας, εκείνη το αρνήθηκε ευγενικά λέγοντας:

« Άνθρωπε του Χριστού, πάρτο σε παρακαλώ πίσω και τάισε τα δικά σου παιδιά. Εγώ είμαι μια χαρά, δεν έχω ανάγκη!» και ταυτόχρονα τον κέρασε και ένα πιάτο με το φαγητό της ημέρας, μην φύγει νηστικός ο μουσαφίρης.

Μα η συνήθεια του εγκλεισμού ήταν βαθιά ριζωμένη μέσα της. Μόλις πάντρεψε τα παιδιά της κι ελευθερώθηκε από υποχρεώσεις, κλείστηκε οικειοθελώς στο σπίτι, μαζί με μια κόρη που της είχε μείνει ανύπαντρη. Η κόρη έβγαине για ψώνια και η Βαγγελιώ φρόντιζε το σπίτι. Έκατσε μέσα κλεισμένη κοντά στα είκοσι χρόνια, πριν πεθάνει. Όταν την ρώτησε η μάνα μου πού θα θελε να θαφτεί μετά τον θάνατό της, εκείνη απαντούσε:

- Θέλω να με θάψετε κοντά στα γονικά μου, στον Ταξιάρχη.
- Δεν θες να είσαι στον Άγιο Βασίλη, πλάι στον μακαρίτη τον άντρα σου;

⁵² Σκάφανδρο δυτών

- Όχι, να χαρείς! Όχι! Γιατί κι εκεί κλεισμένη θα μ'έχει για πάντα.

Τη γιαγιά τη θάψαμε στον Ταξιάρχη. Να ναι δίπλα στα γονικά της, που θα την άφηναν να κυκλοφορεί ελεύθερη μέσα στους κήπους του παραδείσου, χωρίς να φοβούνται μήπως τη δει αντρός μάτι.